

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΣΤ΄

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ Ἰαννουαρίου. ἑταῖοι καὶ εἰνε ἑτησίαι: — Γραφεῖον Διεθ. : Ἐπὶ τῆς λίσσας. Πανεπιστημίου 39.

4 Δεκεμβρίου 1883

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Διήγημα βραδευθὲν

ἐν τῷ Α΄ διαγωνισμῷ τῆς «Ἑστίας».

Α΄.

Ἐν ἔτει 1852, τῇ 14ῃ Σεπτεμβρίου, ἡμέρα καθ' ἣν ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν Ὑψωσιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, ὁ μικρὸς ναῖσκος τοῦ ἐν τῇ βορειοδυτικῇ ἀκρῇ τῆς Εὐβοίας χωρίου Καστριού* μετέχων τῆς χαρμολοσίου ἐορτῆς ἀφύπνιζεν ἀπὸ τοῦ ἐωθινοῦ τοὺς εὐαριθμοὺς κατοικοὺς διὰ τῶν ἐπικνευλιγμένων ἤχων τοῦ σημάντρου του, ὅπερ ἔκρουε μετ' ἐξόχου ζέσεως τὴν πρωίαν ἐκεῖνην ἡ γηραιὰ νεωκόρος. Εἶχε δ' ἔλθῃ ὁ ἐφημέριος παπὰ Σωτήρης ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἐσπέρας εἰς τὸ χωρίον ἵνα λειτουργήσῃ ἐν τῷ ἐκκλησιδίῳ, ὅπερ ἐτιματο ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας.

Ὡς συμβαίνει εἰς τὰ πλεῖστα μικρὰ χωρία τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ οὐδ' οἱ πτωχοὶ Καστριῶται, οὐδὲ τῶν ἄλλων γειτονικῶν χωρίων οἱ κάτοικοι ἠδύνατο διὰ τῶν εὐαριθμῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν νὰ διατηρῶσιν ἕκαστον ἴδιον ἱερέα, ὁ σεβάσμιος παπὰ Σωτήρης ἦτο ἐφημέριος πέντε χωρίων, ἐν οἷς ἐλειτούργει ἐναλλάξ κατὰ πᾶσαν κυριακὴν ἢ μεγάλην ἐορτήν.

Ἦτο λοιπὸν ἔκτακτος ἡ τύχη τῶν Καστριῶτῶν νὰ ἐκκλησιασθῶσι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην. Ὅθεν ἀπὸ τῆς παραμονῆς αἱ καλαὶ οἰκοκυραὶ ἐζύμωσαν τὰς προσφορὰς των καὶ ἠτοίμασαν τὰ μικρὰ ποτήρια καὶ φιαλίδια τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου ἵνα φέρωσιν αὐτὰ εἰς τὸν ναόν, αἱ κόραι ἐλούθησαν καὶ ἔπλυναν τὰ ἐνδύματα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ διὰ νὰ εἶνε καθαρὰ ἐπὶ τῇ ἐορτῇ καὶ οἱ ἄνδρες ἀπέβαλον τὴν πόγωναν, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει παρ' αὐτοῖς τρίς ἢ τετράκις τὸ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὰς ἐπισημοτάτας τῶν ἐορτῶν.

Καὶ ἤδη πάντες τὰ ἐορτάσιμα ἐνδύματα περιβεβλημένοι, οἱ ἄνδρες τὴν λευκὴν ὀλιγό-

* Ἐκλιπόντος τοῦ λόγου, δι' ὃν ὁ γράψας εἶχεν ἀποκρύψῃ ἐν τῷ χειρογράφῳ αὐτοῦ δι' ἀστερισκῶν, ἀρχικῶν γραμμάτων καὶ ψευδωνύμων τὰ ὀνόματα τῶν χωρίων καὶ πόλεων, ἐντικαθιστᾶ ἤδη ταῦτα διὰ τῶν ἀληθῶν. Γ. Δ.

πτυχον φουστανέλλαν, τὸ μάλλινον γελέκιον καὶ τὸ ἐρυθρὸν φέσι, αἱ δὲ γυναῖκες τὸ κεντημένον σιγγοῦνι των καὶ τὸ καλλίτερον καλαματιανὸν μαντήλιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, πορεύονται πρὸς τὸν ναὸν μετὰ κατανούξεως σταυροκοπούμενοι πολὺ πρὶν φθάσωσιν εἰς τὴν θύραν αὐτοῦ καὶ κλίνοντες καὶ ἀσπάζόμενοι τὸ ἱερὸν κατώφλιον πρὸ τοῦ εἰσέλθωσιν.

Οὕτως οἱ ἐννέα οἰκίσκοι τοῦ χωρίου ἀπομένουσι μετ' ὀλίγων ἔρημοι σχεδὸν καὶ μόνον ἀσθενῆς τις αἰξ' ἀποσπασθεῖσα τοῦ ποιμνίου βελάζει δεδεμένη παρὰ τὸν κορμὸν συκῆς, ἡ ὄρνις ἐπὶ στέγης ἀνελθούσα ἀγγέλλει κακκαβίζουσα ὅτι ἔτεκεν ὄν, ἡ κύων τις ἀλλαχοῦ ὑλακτεῖ ὄλωσ ἀσκόπως καὶ ἀναίτιως. Ἄλλ' ὁ τελευταῖος πρὸς τὸ δάσος οἰκίσκος δὲν εἶνε ποσῶς ἔρημος, διότι ζωηρὰ συνομιλία ἀκούεται ἀπὸ τῆς ἀνοικτῆς θύρας αὐτοῦ. Τίνες εἶνε λοιπὸν οἱ ἀσθεεῖς κάτοικοι, οἱ μὴ μετέχοντες τῆς γενικῆς ἐορτῆς, ἀλλὰ συζητοῦντες ἐνῶς οἱ ἄλλοι χωρικοὶ ἀκροῶνται τῆς θείας λειτουργίας;

Ἐν τῷ οἴκῳ ἐκεῖνῳ κατοικεῖ χωρικός ἐξηκοντούτης, εἰς μὲν τὸν ἐκλογικὸν κατάλογον ἀναγεγραμμένος ὡς Δημήτριος Σταύρου Ζήσης, γνωστός δὲ παρὰ τοῖς συγχωρικοῖς αὐτοῦ μόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα μπάριμπα Μῆτρος Ματσούκος. Ὁ μπάριμπα Μῆτρος ὄχι μόνον δὲν εἶνε ἀσθεῖς, ἀλλὰ διακρίνεται καλίστα μεταξὺ τῶν χωρικῶν ἐπὶ τῇ εὐλαβείᾳ, μετ' ἧς τηρεῖ τὰς ἐορτὰς πάσας καὶ τὰς νηστείας, ἔτι δὲ φημίζεται ὡς κάτοχος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ψάλλει συχνότατα ἐν τῷ ἐκκλησιδίῳ τῆς Παναγίας ὅταν λειτουργῇ ὁ παπὰ Σωτήρης: Ὡστε βεβαίως λόγος τις σπουδαῖος κρατεῖ αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ τὴν πρωίαν ἐκεῖνην καὶ ἀληθῶς ὁ μπάριμπα Μῆτρος ἐτοιμάζεται νὰ μεταβῇ εἰς τὴν κωμόπολιν Ἐπροχώριον, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ δήμου Ἰστιαιῶν.

Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ γέρον χωρικός οὔτε χάριν τέρψεως θὰ μετέβαινε τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην εἰς τὴν πόλιν τρεῖς ὄλας ὥρας ἀπέχουσας, οὔτε πρὸς ἀπλὴν ἀγορὰν βικῆς καὶ ὀρυζίου καὶ ἀλατος ὡς ἔπραττε συνήθως, ἀλλὰ βαρετὰ τις ἀνάγκη ἢ καθήκον δυσάρεστον τὸν ἔφερον ἐκεῖ: διότι κατηφῆς ἦτο ἡ συνήθως ἰλαρὰ λευκογένης μορφὴ του, ὅταν ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ οἴκου

καὶ ἐκαθέσθη ἐπὶ πέτρας ἀναμμένων τὴν θυγατέρα του, ἥτις ἐπότιζεν ὀλίγον παρέκει τὴν ὄνον μετὰ τοῦ ὄναριου της. Ἀνυπομονήσας δὲ διότι ἡ κόρη δὲν ἐπέσπευδε τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἀνήγειρε τὴν κεκυφίαν κεφαλὴν καὶ ἐκραξέε διὰ φωνῆς, ἥτις περιεῖχε τραχεῖάν τινα γλυκύτητα :

— Ἐλα, Χρυσούλα, πᾶρ' τὰ χέρια σου καὶ μὴ χαζεύης. Θά με κάνης νὰ μεσημεριαστῶ 'ς τὸ δρόμο.

Ἡ Χρυσούλα ἀντὶ ἀπαντήσεως ἔσυρεν ἀπὸ τοῦ σχοινίου τὴν ὄνον πρὸς τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐκάθητο ὁ πατήρ της, ὁ δὲ γέρον μετὰ νεανικῆς γοργότητος ἀνακηδήσας ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ ξυλίνου σάγματος.

— Πατέρα, πῆρες ψωμί ; ἠρώτησεν ἡ νέα παραδίδουσα τὸ σχοινίον εἰς τὸν ἀναβάτην.

— Ὠγαῖσκε ! . . Βάνε μου 'ς τὸ σακκοῦλι μὲ ψύχα μπουμπότα γιὰ τὸ δρόμο καὶ φέρο' το 'δῶ. Πᾶρ' καὶ τὰ π'λιχ' ἀπὸ 'κεῖ γιὰ ! . .

Δρομαίως ἐξετέλεσεν ἡ Χρυσούλα τὴν πατρικὴν διαταγὴν καὶ ἀνήρτησεν ὅπισθεν τοῦ σάγματος ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ ἐρυθρὸν μάλλινον σακκιδίον τὸ περιέχον τὰς ζωοτροφίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ ζεύγος τῶν ὀρνιθίων. Ἐνῶ δὲ ὁ πατήρ ῥαβδίσας τὴν ὄνον ἀνεχώρει καὶ τὸ ὄναριον ἠκολούθει τὴν μητέρα του διὰ πηδημάτων ἀμιμῆτου κωμικότητος, ἡ κόρη ἐφώνησε πρὸς τὸν ἀναχωροῦντα :

— Ἀὐ ! ὦρα καλὴ πατέρα ! Κεῖ ἂν τὰ βγάνη ὁ Θεὸς δεξιὰ, μὴν ξεχάσης τὸ μαντήλι ποῦ σοῦ εἶπα !

— Δὲν ἔχομε καθόλου χρεια ἀπὸ μαντήλια καὶ τέτοια ! . .

Ἐπέλαθεν αὐθωρεὶ ὡς ἀποκρινομένη πρὸς τὴν αἴτησιν φωνὴ βραγγη καὶ ὀργίλη, καὶ ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ οἴκου προέβαλε τὴν κεφαλὴν χονδρὴ χωρικὴ κρατούσα νήπιον ἐπὶ τῶν γεγυμνωμένων στέρνων της.

Ἡ ταλαίπωρος Χρυσούλα δὲν ἀπεπειράθη καὶ ν' ἀπαντήσῃ πρὸς τοὺς λόγους τῆς μητρικῆς· ἐγνώριζεν ὅτι τοῦτο ἦτο ἀνωφελές. Κατέπιε μόνον ἓνα στεναγμὸν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, ἵνα κτενισθῇ καὶ αὐτὴ καὶ στολισθῇ, ὅπως αἱ ἄλλαι κόραι τοῦ χωρίου, αἵτινες ἦσαν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐνῶ αὐτὴ ἀνυπόδητος, ἀκτένιστος, καὶ τὸ παλαιότερον ἔνδυμα φέρουσα ἠσχολεῖτο ἀπὸ τοῦ ὄρθρου εἰς τὰς ποιικίλας οἰκιακὰς ἐργασίας. Αὐτὴ ἐσάρωσε τὸν οἶκον, αὐτὴ ἐπλήρωσεν ὕδατος τὰς λαγῆνους, αὐτὴ ἐπότισε τὰ ζῶα· ὅλα αὐτὴ καὶ μόνη αὐτὴ, διότι ἡ μητροῦα της εἶχε νὰ θηλάσῃ τὸ μωρὸν, ὁ δὲ ἀδελφός της Σταυράκης ἦτο πενταετὲς ἀτακτον παιδίον μὴ γνωρίζον ἄλλην ἐργασίαν παρὰ μόνον νὰ κοσκινίζῃ χῶμα διὰ τοῦ ὑποκαμίσου του καὶ νὰ βαπτίζῃ τὴν γκλήν ἐντὸς τῆς χύτρας, ἐνεκα τοῦ ὁποίου

αὐτὸς μὲν ἐξυλοκοπεῖτο συχνὰ ὑπὸ τῆς μητρὸς, τὸ δὲ πτωχὸν τετράποδον εἶχεν ἀποβάλλη μέρος τῶν τριχῶν ἐκ τοῦ ζέοντος ὕδατος.

Β'.

Ὁ μπάρμπα Μῆτρος ἦτο ἄλλοτε καλὸς οἰκοκύρης, καὶ ὅταν ἐνυμφεῖσθαι τὴν μητέρα τῆς Χρυσούλας πρὸ δεκαοκτῶ ἐτῶν, μολονότι αὐτὸς ἦτο τότε πλέον ἢ τεσσαρακοντούτης ἐνῶ ἡ νύμφη δὲν εἶχε κλεισθῆ ἀκόμη τὰ δεκαεπτὰ, ὅλοι ἐμακαρίζον τὴν κόρην διὰ τὴν καλὴν της τύχην· διότι ὁ μπάρμπα Μῆτρος—τότε τὸν ὀνόμαζον μόνον Μῆτρον—εἶχε πέντε κεφάλαια γελάδια καὶ ἑκατὸν ῥιδοπρόβατα, κεφάλαια πλέον ἢ ἄρκετὰ δι' ἓνα γαμβρὸν τοῦ Καστριοῦ. Δυστυχῶς ἡ μήτηρ τῆς Χρυσούλας ἀπέθανεν ἐξ εὐλογίας πέντε ἔτη μετὰ τὸν γάμον της καὶ κατέλειπεν αὐτὴν ὀρφανὴν ἐν ἡλικίᾳ τριῶν ἐτῶν εἰς τὰς φιλοστόργους φροντίδας μόνου τοῦ πατρὸς.

Ὁ Μῆτρος ἐν ἀρχῇ θρηνῶν τὴν ἀπώλειαν καλῆς συζύγου, ἦν ἀληθῶς ἡγάπα, οὐδ' ἐσκέφθη καὶν περὶ δευτέρου γάμου καὶ μετ' ὀργῆς ἀπέριψε δύο ἢ τρεῖς προτάσεις, αἵτινες ἐγένοντο πρὸς αὐτόν. Συνεκέντρωσε τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν μόνην του κόρην καὶ ἀπεφάσιεν ὅλην τὴν ἐργασίαν, ὅλους τοὺς κόπους νὰ καταβάλλῃ μόνον χάριν τῆς εὐτυχίας αὐτῆς. Ἄλλ' ὅσῳ προχωρεῖ ἡ ἡλικία τόσῳ ἐγώϊστικώτερον σκέπτεται τις, καὶ ὁ χωρικός, ὅταν διήλθε τὴν πεντηκονταετηρίδα τοῦ βίου του, ἤρχισε νὰ συλλογίζεται κατ' ἄλλον ὅλως διάφορον τρόπον :

— Πολὺ καλὰ, ἤμπορούσε ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν κόρην του· ἀλλ' ἡ κόρη θὰ ἐπήγαινε εἰς τὸν ἄνδρα της καὶ αὐτὸς, αὐτὸς θὰ ἔμενε μόνος καὶ ἔρημος, χωρὶς νὰ ἔχῃ κανένα νὰ τοῦ φέρῃ ἓνα σταμνὶ νερὸ, νὰ τοῦ ἀνάψῃ φωτιὰ, νὰ τοῦ πλύνῃ τὰ ρούχα, νὰ τοῦ ζυμώσῃ. Νὰ πάρῃ κοπέλλι ; Αἰ, ἔξέρομε δὰ πῶς ταῖς κάνουν οἱ ξένοι ταῖς δουλειαῖς . . Ἐπειτα ἴσῃν γεράση ποιὸς θὰ τὴν κυττάξῃ ; ποιὸς θὰ τοῦ σφαλίσῃ τὰ μάτια ἴσῃν ἴσῃν πεθάνῃ ; Θὰ τὸν ἀφίσουν ἓναν παληόγερο ἐκεῖ νὰ ψοφήσῃ ἴσῃν τζοπανόσκυλος χωμένος μὲς 'ς τὴν κάπα του.

Πῶς ἡδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐρημίαν ταύτην ; Καὶ πῶς ἄλλως, ἢ νυμφευόμενος ἐκ νέου ; Ὅχι μόνον θὰ εἶχε τὴν γυναῖκά του εἰς τὸ πλευρὸν, ἀλλὰ πιθανῶς θ' ἀπέκτα ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου τέκνα ἄρρενα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐδοῦθον αὐτὸν εἰς τὴν καλλιεργίαν τῆς γῆς, καὶ ὅταν ἀπέθνησκε θὰ ἔμενον κληρονόμοι τοῦ ὀνόματός του καὶ τῶν κτημάτων καὶ δὲν θὰ περιήρχοντο οἱ ἄγροϊ, οὓς ἐξεχέρσωσε διὰ τῶν ἰδίων βραχιόνων, εἰς ξένους καλλιεργητάς.

Εἰς τὸ γειτονικὸν χωρίον Ἀγριοβοτάνι εἶχεν ἰδῆ ἄλλοτε κατὰ τινα πανήγυριν τὴν χήραν

τοῦ μακαρίτου Γιάννη Κούτρη, ἄτεκνον καὶ μὴ ὑπερβῆσαν ἔτι τὸ τοικιστὸν ἔτος. Περιουσίαν δὲν εἶχεν, εἶχεν ὅμως «τέσσαρα φορτώματα προικὴ καὶ ἀρματωσιὰ πλεύτερα ἀπὸ πενήντα κολονάτα, ἔπειτα ἦτον ἀρχοντοπούλα ἢ Παναγιῶ, καὶ ὄχι κανένα κορίτσι ἐκεῖ χωρὶς μυαλό, ἀλλὰ γυναῖκα σωστή μὲ τετρακόσσα, καὶ ἀπὸ ὑγεία, ἄλλο τίποτε! δὲν εἶχε φόβο νὰ χηρέψη καὶ δευτέρη φορά. Σοῦ ἦταν μὲ ἀντρογυναῖκα ἴσα μ' ἐκεῖ 'πάνω πού 'σήκωνε δυὸ κοιλὰ ῥόβι πού θά'πῃ πενήντα ὀκάδες ἔτσι παιζοντας' εἰς τὴν πλάτη καὶ τὸ 'πάγκινε ἀπ' τάλωνικ' εἰς τὸ σπίτι τοῦ πατέρα της, δυὸ τουφεκιᾶς δρόμο».

Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ἔατειλε λόγια πρὸς τοὺς γονεῖς τῆς νύμφης, ἦτοι αἴτησιν γάμου, ἦτις ἐγένετο εὐχαρίστως δεκτὴ. Ἡ δὲ χήρα οὐδ' ἠρωτήθη κἄν, καὶ μόνον τῇ ἀνηγγέλθη ὡς τετελεσμένον γεγονός ὅτι θὰ ὑπανδρευθῆ τὸν Μῆτρον Ματσούκου ἀπὸ τὸ Καστρί ὕστερ' ἀπὸ ἓνα μῆνα.

Ἡ Χρυσούλα ἀνήλικον κοράσιον μόλις ἀρχίζον νὰ ἐνοῆ ὅτι ὁ ἄρτος γίνεται ἀπὸ ἄλευρον καὶ τὸ ἄλευρον ἀπὸ γέννημα, τὸ ὅποιον ἀλέθει ὁ μύλος, δὲν ἐγνώριζε τὴν σημάσιαν τῆς λέξεως *μητριὰ*, διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐχάρη ὅταν ὁ πατὴρ εἶπε πρὸς αὐτὴν ὅτι «θὰ τῆς πάρῃ μὲ καينوῦργικ μάννα' πῶς ἢ μάννα αὐτὴ θὰ τὴν ἀγαπᾷ πολὺ καὶ θὰ τῆς κἀνῃ σιγγουάκι μὲ κόκκινα πλουμιδία, γιουρτανάκι ἀπὸ παραδες καὶ βραχιολάκια ἀπὸ χάντρες κρεμυζαῖας».

Ἄλλ' ὁ κόσμος ὅλος — δηλαδὴ οἱ ὀλίγοι κάτοικοι τοῦ Καστρίου — μετ' οἴκτου ὠμίλουν περὶ τῆς κακῆς τύχης, ἦτις ἀνέμενε τὴν μικρὰν ὀρφανὴν, καὶ ἐλεεινολόγουν τὸν μωρὸν Μῆτρον, ὅστις «ἔβραζεν ἓνα τέτοιον διάβολο μὲς' εἰς τὸ σπίτι τοῦ 'σάν τὴν Παναγιῶ τῇ χήρα τοῦ Κούτρη». Οὐδεὶς ὅμως διεκαίνωσε τὰς σκέψεις ταύτας πρὸς τὸν ἐνδιαφερόμενον, ὡς συνήθως συμβαίνει, καὶ μάλιστα πάντες ἀνεξαιρέτως ἠυχθήθησαν αὐτῇ καλορρίζικα καὶ καλὰ στέφανα.

Ὁ γάμος λοιπὸν ἐτελέσθη τὴν ὀρισθεῖσαν ἡμέραν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πενθεροῦ, ἱερούργουντος τοῦ ἐφημερίου παπαῦ Σωτήρη. Ἦν δὲ παράνυμφος ἐπὶ τούτῳ προσκληθεὶς ἀπὸ τὸ Ἐρηχώριον ὁ κύριος Στέφανος Ἐπιμενίδης κτηματίας καὶ κομματάρχης, ἰδιοκτῆτης δὲ τῶν ἀγρῶν, οὓς ἐκαλλιέργει ἀπὸ ἐτῶν ὁ Μῆτρος Ματσούκος. Καὶ ἦλθον οἱ νεόνυμφοι τὴν ἄλλην ἡμέραν εἰς Καστρί ἐπὶ λευκῶν ἵππων, ἀκολουθούμενοι καὶ ὑπὸ πλείστων ἄλλων ἐφίππων συμπεθέρων, καὶ πυροβολισμοὶ ἀθροοὶ ἐρρίφθησαν ἐπὶ τῇ ὑποδοχῇ αὐτῶν.

Ἄλλ' ὡς ἂν εἰσῆλθε πράγματι ὁ κακὸς δαίμων εἰς τὸν οἶκον τοῦ Μῆτρον Ματσούκου, εὐθύς τὴν τρίτην ἀπὸ τοῦ γάμου πρωΐαν ὁ ἀριστος τῶν βοῶν αὐτοῦ, ὁ ὑπερήφανος *Μαυρί-*

λης, ἔπεσεν αἰφνης νεκρὸς εἰς τὸ χῶμα, ἐνῶ ἡ Χρυσούλα τὸν ᾤδήγει εἰς τὴν βοσκὴν. Ἐκτοτε ὁ δυστυχὴς μπάριμπα Μῆτρος δὲν εἶδε *γαῖρι καὶ προκοπὴ* 'εἰς τὴ δουλειὰ του κατὰ τὴν φράσιν τῶν χωρικῶν. «Τὸ ἓν κακὸ φέρνει τ' ἄλλο» τὰ ποίμνιά του κατεστράφησαν, τὰ μὲν παρασυρθέντα ὑπὸ ὀρηκτικῶν χειμάρρου ἐν καιρῷ ἀναιγιδός, τὰ δὲ κλαπέντα ὑπὸ ἀγνώστων. Ἄπεμειναν δ' ἐπὶ τέλους τόσον ὀλίγα πρόβατα, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἐκποιήσῃ καὶ ταῦτα, ἵνα ἀγοράσῃ μίαν ἀγελάδα, διότι ἀπολέσας καὶ ἕτερον βοῦν ἀπέμενε νῦν σχεδὸν χωρὶς ζευγάρι, αὐτὸς ὁ ἔχων ἄλλοτε τρεῖς βόας καὶ δύο ἀγελάδας.

Ἐπειτα τὰ χωράφια τοῦ κ. Ἐπιμενίδου εἰς τὰ ὁποῖα ἦτο *καλλιγος*, παρέχων τὸ τρίτον τῆς καθαρᾶς προσόδου εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην, ἐφαγοῦντασαν καὶ δὲν ἔδιδε πλέον ὅ ἐν αὐτοῖς σπειρόμενος σῖτος ὀκταπλασίαν καὶ δεκαπλασίαν τὴν συγκομιδὴν ὅπως ἄλλοτε. Κατὰ τὰ τελευταῖα λοιπὸν ἔτη ὁ Μῆτρος, ὁ παλαιὸς οἰκοκύριος τοῦ Καστοιοῦ, ἦτο ἴσως ὁ πτωχότερος τῶν χωρικῶν, διότι ὄχι μόνον οὐδεμίαν ἰδιοκτησίαν εἶχεν, ἀλλ' ἔφερεν ἐπὶ τῆς ῥάχως καὶ χρέος τριακοσίων δραχμῶν, ἃς εἶχε δανεισθῆ παρὰ τοῦ κ. Ἐπιμενίδου πρὸς δώδεκα ἐπὶ τοῖς ἐκατὸν, ἵνα ἀγοράσῃ ἀραβόσιτον καὶ θρέψῃ τὴν οἰογένειάν του κατὰ τὴν τελευταίαν ἀτυχῆ τριετίαν. Εἰς ἐπίμετρον δ' ὅλων τούτων ὁ ἀφετηκὸς του μὴ εὐχαριστηθεὶς κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν ἐκ τοῦ μεριδίου τῶν κτημάτων του καὶ ἀποδίδων τὴν γλισχρότητα τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν ὀκνηρίαν τοῦ καλλιεργητοῦ, εἶχεν ἀναγγεῖλῃ αὐτῷ πρό τινων ἡμερῶν ὅτι θὰ τὸν ἀποβάλλῃ καὶ ἃς φροντίσῃ νὰ εὕρῃ ἄλλον οἶκον καὶ ἄλλους ἀγροὺς ἐγκαίρως «γιὰ νὰ μὴν ξεχειμωνιάσῃ εἰς τὴν ἀχυροκαλύβα του».

Καὶ ἰδοὺ διατὶ ὁ ταλαίπωρος μπάριμπα Μῆτρος κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σταυροῦ ἀντὶ νὰ ψάλλῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀνεχώρησεν ἀπὸ πρωΐας ἵνα ἐνταμώσῃ τὸν κύριόν του καὶ *κομπάρον* του καὶ ἱκετεύσῃ αὐτὸν νὰ μὴ τὸν ἐκδιώξῃ τῶν κτημάτων του ἐν μέσῳ χειμῶνι. Ἐφερε δ' ὡς μικρὸν πειστήριον τῶν λόγων του καὶ τὸ ζεύγος τῶν ὄρνιθῶν.

Γ'.

Ἡ Χρυσούλα δὲν ἠργήσῃ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι μίαν μόνον μάνναν ἔχει ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅταν τὴν χάσῃ δὲν ἀντικαθίσταται ὑπὸ ἄλλης γυναικός, πολὺ ἦττον ὑπ' ἐκείνης, ἣν ὁ πατὴρ ἐκλέγει πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῆς.

Ἡ κυρὰ Παναγιῶ εἰσελθοῦσα ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ συζύγου ἀνέλαβε μετ' ὀλίγον τὴν κυριαρχίαν καὶ τοῦ οἴκου καὶ τοῦ συζύγου, διότι ἐκέκτητο δύο ἀναμφισβήτητα προσόντα ὑπεροχῆς ἐπὶ τοῦ ἀνδρός: ἀνάστημα ὑψηλότερον καὶ

φωνήν ισχυροτέραν. Ὁ μπάριμπα Μῆτρος χω-
ρίς νὰ τὸ καταλάβῃ καλὰ καλὰ ὑπέκυψεν εἰς
τὴν νέαν ἐξουσίαν καὶ ἡ Χρυσούλα ἐγένετο ὄχι
ἡ κόρη, ἀλλ' ἡ δούλη τῆς δευτέρας τῆς μάννας.

Ἐν τοῖς μικροῖς χωρίοις αἱ πλεῖστοι κόραι
ὡς καὶ τὰ ἄρρενα ἀπὸ τοῦ ὀγδόου μέχρι τοῦ
δωδεκάτου ἔτους καὶ πλέον ζῶσι βίον νομά-
δων, διότι ἀποστέλλονται πρὸς φύλαξιν τῶν
βοῶν καὶ τῶν αἰγοπροβάτων. Ὡς ἐφόδιον παρα-
λαμβάνουσιν ἐν τῷ σάκκῳ, ὃν φέρουσι διαρκῶς
ἀνηρητημένον ἀπὸ τοῦ ὄμου, ἄρτον ἀκούοντα
ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, καὶ κατὰ τὸ διάστημα
τοῦτο οὐδὲ πλησιάζουσι κἄν εἰς τὸν πατρικὸν
οἶκον. Ὅταν δ' ὁ ἄρτος ἐξαντληθῇ ἔρχονται
πρὸς στιγμὴν, παραλαμβάνουσι νέον καὶ φεύ-
γουσι πάλιν εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ εἰς τὰ δάση.
Αἱ μᾶλλον προκομμένοι κόραι ἐν τῷ πλανητικῷ
τούτῳ βίῳ περιφέρουσι μικρὰν τινα ἡλακάτην,
ἐν ἣ ἀτέχνως νήθουσι τολύπην μαλλίου, ἢ τε-
μάχιον χονδρῶ πανίου καὶ χρωματιστὰ νήμα-
τα, καὶ καθήμεναι κατὰ γῆς ἐνῶ τὰ ζῶα βό-
σκουσιν, ἀποπειρώνται νὰ κεντήσουσι κοσμητι-
κὰς λωρίδας διὰ τὰ ἐνδύματά των.

Ἄλλ' ὁ τραχὺς οὗτος καίμονόηρος βίος δὲν στε-
ρεῖται θελητήρου. Αἱ μικραὶ κορασίδες, αἰτινες
ἐν ἀρχῇ ὀδηγοῦνται ὑπὸ τῶν γονέων δι' ἀπει-
λῶν πρὸς φύλαξιν τῶν ζώων καὶ κλαίουσι καὶ
ὀδύρονται διότι φοβοῦνται τὴν ἐρημίαν, μετ' ὀ-
λίγον ἐξοικεῖσθαι ἐπὶ τοσοῦτον πρὸς τὴν ζωὴν
τῶν δασῶν, ὥστε στενοχωροῦνται ἂν μείνωσιν
ὀλίγον ἐν τῷ χωρίῳ. Ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε καλὸς,
ὄλην τὴν ἡμέραν διέρχονται ἀφόβως διὰ τῶν ἀ-
τραπῶν καὶ τῶν φαράγγων, τερετίζουσαι ἐνίοτε
στίχους δημῶδους ἄσματος, λιθοβολοῦσαι τὰς
ἀγρίας ἀπίους, ὅταν ἔχωσιν ἄωρους ἢ ὠρίμους
καρπούς, κοιμῶμεναι ὅπου ἂν τύχωσι τὴν με-
σημβρίαν, παρὰ τοὺς βύακας ἢ ὑπὸ τὰς πεύκας.

Μόνον ὅταν ὁ ἥλιος δύσῃ, ὅταν τὰ δάση γί-
νωνται σκιερὰ ὡς μεγάλη σύννεφα, ὅταν ὁ νυ-
κτοκόραξ ἀρχίσῃ νὰ περυγιζῇ, καὶ ὁ γκιώνης
κράζῃ ἀπαρηγόρητος τὸν φονευθέντα ἀδελφόν
του, τότε μόνον δειλιά τι καταλαμβάνει τὰς
ψυχὰς τῶν παιδιῶν. Ἐνθυμοῦνται τὰς διηγῆ-
σεις τῶν μεγάλων, τὰ παράδοξα ἐπεισόδια, ὅσα
συνέβησαν εἰς αὐτοὺς ὅταν ἦσαν μικροὶ κ' ἐπή-
γαιναν κ' ἐκείνοι μὲ τὰ πράγματα. Ὁ μὲν εἶχεν
ἰδῆ ἓνα θεόρατον Ἀράπη ἐξερχόμενον ἀπὸ τὴν
κουφάλα γηραιῶ πλατάνου, ἄλλος διερχόμενος
διὰ τῆς θέσεως Τουρκομνήματα ἐτράπη εἰς φυ-
γὴν διότι προσέκρουσεν εἰς τὸ σαρικὸν Τούρ-
κου βρυκόλακος. Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ ἐμποιεῖ τὰ
μάλιστα τρόμον εἰς τοὺς ἀπλοῦκούς βοσκούς
μικροὺς καὶ μεγάλους, εἶνε ἡ ἐμφάνισις ἔωτι-
κοῦ. Πολλὰκις ἐνῶ καθέδουσι περὶ μέσας νύ-
κτας ἀκούουσι κρότον βημάτων καὶ κατακύλι-
σμα χαλίκων. Ἐν ἀρχῇ φοβοῦνται μήπως εἶνε
ἄλωπηξ ἢ θῶς, ἀλλ' οἱ κύνες δὲν ὑλακτοῦσιν,

οὐδὲ τὰ πρόβατα ταράσσονται. Τότε ἀκούεται
φωνὴ τις κλαυθμηρὰ ὡς βρέφους ἀλγοῦντος.
Ἄν ῥίψῃ τις λίθους ἢ πυροβολήσῃ, ἡ φωνὴ χά-
νεται καὶ μετὰ μικρὸν ἐπαναλαμβάνεται πάλιν
ισχυροτέρη. Οὐδέποτε ὅμως κατώρθωσε βοσκὸς
νὰ φονεύσῃ τὸ ζῶον αὐτὸ τὸ ἔχον πόδας καὶ
φωνὴν ἀλλ' οὐχὶ σῶμα.

Αἱ μικραὶ βοσκοποῦλαι καὶ οἱ μικροὶ βοσκοὶ
συνενοῦσι τὰ ποίμνια κατὰ τὰς θερινὰς νύκτας,
ἀνάπτουσι ἐνίοτε καὶ μικρὰς πυράς, καθή-
μενοι δὲ τριγύρω ὀμιλοῦσι περὶ τῶν ὑπερφυ-
σικῶν τούτων πραγμάτων. Οὐχὶ σπανίως ὁ ἐ-
λάχιστος κρότος, ἡ ἀσθενεστέρη ἀντήχησις ἀπὸ
τοῦ δάσους προερχομένη, ἐνσπείρει τὴν φρίκην
καὶ τὸν τρόμον εἰς τὰς παιδικὰς ψυχὰς των,
καὶ τότε κατακλινομένοι κατὰ γῆς καὶ συνε-
σφιγμένοι οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ καλύπτουσι διὰ
τῆς χειρὸς τὴν μορφήν, ἔν' ἀποφύγωσιν ἐνδε-
χομένην θεῶν, καὶ ἀποκοιμῶνται μέχρι τοῦ ὄρ-
θου.

Ἐν ὅσῳ διῆγε τὴν ζωὴν ταύτην ἡ Χρυσούλα
δὲν ὑφίστατο τὴν τυραννίαν τῆς μητρικῆς τό-
σῳ διηνεκῆ ὅσῳ κατόπι. Ναὶ μὲν ὅταν ἤρχετο
εἰς τὸν οἶκον διὰ νὰ πάρῃ μοιμπότα, συγχό-
τατα ἐπεζήτηε λόγον ἐκεῖνη ἵνα τὴν ἐπιπλήξῃ,
δις μάλιστα καὶ τὴν ἐρράπισε, διότι εἶχε σχί-
ση τὸ σιγγούνη τῆς εἰς μίαν βάτον καὶ ἄλλοτε
διότι εἶχε χάσῃ ἐν ἐρίσῳ, καὶ πάντοτε τὴν ἐ-
δέχετο ψυχρῶς καὶ ἔριπτε τὰ ξηρότερα τεμά-
χια τοῦ ἄρτου εἰς τὸ τράστο τῆς, ἀλλ' ὅταν
μετ' ὀλίγον ἀπήρχετο εἰς τοὺς ἀγρούς, ἐν τῇ
ἐλευθερίᾳ ἐλησμονεῖ ὅλα ταῦτα ἐσυλλογίζετο
δὲ κἄποτε ὅτι πιθανὸν νὰ ἔπταιε καὶ αὐτή.
Ὅσον διὰ τὸν ξηρότατον ἄρτον οὐδὲ τὴν ἔ-
μελλε κἄν' εἶχε τόσῳ καλὴν ὄρεξιν καὶ τόσῳ
κοπτεροὺς ὀδόντας!

Ἄλλ' ὅταν ὁ πατήρ τῆς ἐπώλησε τὰ τε-
λευταῖά του αἰγοπροβάτα καὶ ἔδωκε τοὺς βόας
του εἰς τὸν γελάρην τοῦ χωρίου νὰ τοὺς φυ-
λάττῃ, αὕτη δὲ ἦλθε καὶ ἐγκατέστη πλέον ὀ-
ριστικῶς ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ ἐν ἡλικίᾳ δεκα-
τριῶν ἐτῶν, τότε ἤρχισε τὸ μαρτύριον.

Ἡ Χρυσούλα κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς κυρῆ Πα-
ναγιούς δὲν ἀπετέλει μέρος τῆς οἰκογενείας·
«πολὺ ἦτον καὶ τὸ κομμάτι τοῦ ψωμιοῦ ποῦ τῆς
ἔδιναν νὰ τρώγῃ καὶ ἡ τσέργα ποῦ τῆς ἄφιναν
γιὰ νὰ κοιμᾶται ἐκεῖ μακρὰ μακρὰ ἔς τὴν
ἄλλη ἄκρη τοῦ σπιτιοῦ. Καὶ ἔπρεπε νὰ δου-
λευῇ, νὰ δουλεύῃ ἴσῳ σκλάβῃ γιὰ νὰ ταῖς ἔξ-
πλερώνῃ ὅλας αὐτὰς ταῖς χάρες». Ἡ μητριὰ
πρὸςχώρησεν ἔτι πλέον· ἡ Χρυσούλα ἔπρεπε νὰ
ἔχῃ ἔξχωριστὸ τὸ γαβαθὶ τῆς καὶ τὸ σταμνί
τῆς. Καὶ μίαν ἡμέραν, διότι τὴν εἶδε νὰ πίνῃ
νερὸν ἀπὸ τὸ ἰδικόν τῆς σταμνίον, τὴν ἤρπα-
σεν ἀπὸ τὰς πλεξιδᾶς, συνέτριψε τὸ ἀγγεῖον
κατὰ γῆς καὶ διεκλήρυσεν ἐπισήμως ὅτι «τῶν
συχαίνεται ἐπὶ τέλους καὶ νὰ τὸ μᾶθῃ μετὰ γιὰ

πάντα». Ἄλλοτε πάλιν, ἐπειδὴ ὁ μικρὸς Σταυράκης ὁ υἱὸς τῆς, εἴλκεν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς τὴν ὄνον καὶ ἡ Χρυσούλα τὸν ἐπέπληξε διὰ νὰ μὴ τὸν λακτίσῃ τὸ ζῶον, ἡ κυρὰ Παναγιῶ ὕψωσε πέλεκυν ἀπειλοῦσα ὅτι «θὰ τὴν σκοτώσῃ καμμιὰ φορὰ, ἂν θέλῃ νὰ κἀνῇ τὴ δασκάλα ἔς τὰ παιδιὰ τῆς, καὶ νὰ φύγῃ μὲν ὦρα ἀρχήτερα ἀπ' τὸ σπίτι». Καὶ ἀληθῶς τὴν ἐξεδιῶξε καὶ τὴν ἀφήκεν ἄνευ τροφῆς εἰς τὰ ἀλώνια μέχρι τῆς νυκτός.

Ἄλλοίμονον δὲ ἂν ἡ ταλαιπώρος κόρη ἐζήτει ποτὲ νὰ κεντήσῃ! Ἐπρεπε κρυφίως νὰ πράττῃ τοῦτο καὶ νὰ κρύπτῃ ἀσφαλῶς τὸ κέντημά τῆς διὰ νὰ μὴ τὸ εὔρῃ ἡ μητρυιὰ καὶ τὸ κάμῃ πάλιν κομμάτια μὲ τὸ ψαλλίδι λέγουσα ὅτι «μ' αὐτὰ ξελογιζόνται τὰ κορίτσια καὶ δὲν ἔχουν ὄρεξι γιὰ δουλειὰ». Καὶ διὰ τοῦτο ἐνῶ αἱ ὀμήλικοι κόραι εἶχον σχεδὸν τὴν ἡμίσειαν προικὰ των ἡ Χρυσούλα μόλις εἶχεν ὑφάνη τρία ὑποκάμισα, δύο σιγγούνια καὶ μίαν ἐρυθρὰν ποδιὰν, καὶ ἐνῶ ἄλλαι ἐπίσης πτωχαὶ εἶχον τόσα ἄρματα, αὐτὴ ἡ μοναχοκόρη τοῦ μπάρομπα Μήτρου δὲν εἶχεν οὔτε εἴκοσι παράδες ἔς τὸ γιουρντάνι τῆς.

Ἄλλ' ἡ πατρικὴ στοργὴ τοῦ γέροντος πῶς δὲν ἀντετάσσετο πρὸς τὴν κακεντρέχειαν τῆς μητρυιᾶς; Ἡ Χρυσούλα δις καὶ τρίς ἐν ἀρχῇ κατέφυγε πρὸς αὐτὸν ἀφηγουμένη τῆς μητρυιᾶς τὴν σκληρότητα, ἀλλ' ὁ γέρον τὴν ἐθώπευσε καὶ μελιχίως τῇ ἀπεκρίθη:

— Αἱ τί νὰ γείνη, κόρη μου; πρέπει νὰ κάνομε ὑπομονὴ καὶ οἱ δύο!

Ἐκτοτε δὲ πολλάκις παρέστη ἡ Χρυσούλα μάρτυς οἰκογενειακῶν σκηνῶν καὶ ἤκουσε τὴν μητρυιὰν ἀποκαλοῦσαν τὸν πατέρα τῆς «κουτὸν, ἀνόητον, ἀκαμάτη, μουφλοῦζη, παλιόγερο». . . Ἐκεῖνος δ' ἔκλυπτεν ὑπομονητικῶς τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὸ ὕβερολόγιον. Ὡστε ὁ πατήρ ὄχι μόνον ἦτο ἀνίκανος νὰ τὴν προστατεύσῃ ἀπὸ τῆς μητρυιᾶς, ἀλλ' ὑπέκλυπτε καὶ αὐτὸς εἰς ὁμοίαν τυραννίαν. Καὶ ἔλαβε λοιπὸν ἡ κόρη τὴν γενναίαν ἀπόφασιν νὰ μὴ προσθέτῃ εἰς τὴν δυστυχίαν αὐτοῦ νέον βάρος διὰ τῶν ἰδικῶν τῆς ταλαιπωριῶν.

Φαίνεται ὅτι ἡ θεία πρόνοια προορίσασά τινα μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων πλασμάτων εἰς τὴν δυστυχίαν, ἔσχε τοῦλάχιστον τὴν ἀγαθότητα νὰ προικίσῃ αὐτὰ καὶ δι' ἀναλόγου ὑπομονῆς. Ἡ Χρυσούλα ἦτο ἐκ τῶν πλασμάτων τούτων εἰς τὴν κακίαν ἀντέτασσε καρτερίαν, ὑπομονὴν ἀνεξάντλητον. Καὶ ἴσως εἰς ἀμυβὴν τῆς ἀγγελικῆς ταύτης ὑπομονῆς ἐν τῷ διηνεκεῖ μαρτυρίῳ, ὅπως ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν χριστιανῶν μαρτύρων ἐπεκάθητο περιλαμπῆς καὶ ἀκτινοβόλος στέφανος, ἐπὶ τῆς ξανθῆς κεφαλῆς τῆς χωρικῆς παρθένου ἡ φύσις ἀπέθετε τὸν εὐῶδη στέφανον τῆς καλλονῆς.

Δ'.

Ἡ νεαρὰ χωρικὴ εἰσελθοῦσα εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον ἀπέβαλε τὸ τετριμμένον κίτρινον μαντήλιον, δι' οὗ εἶχε κεκαλυμμένη τὴν κόμην, ἐξέπλεξε τὰς ξανθὰς χαλαρὰς πλεξίδας τῆς, καὶ λαβοῦσα παλαιὸν κτένιον ἐλλιπὲς κατὰ τὸ τρίτον τῶν ὀδόντων καὶ μικρὸν κάτοπτρον, ὅπερ εἶχεν ἀγραφάση ἀπὸ τὸν πλανόδιον πραγματευτὴν ἀντὶ μιᾶς ὀκτᾶς ἀραβοσίτου, ἐκαθέσθη ἐπὶ τοῦ κεχορισμένου δαπέδου καὶ ἀνυψώσασα ὀλίγον τὰ γόνατα καὶ ἀποθέσασα τὸ κάτοπτρον ἐπ' αὐτῶν οὕτως ὥστε νὰ κατοπτρίζηται ἡ μορφή τῆς, ἤρχισε νὰ κτενίζηται. Ἡ δὲ μητρυιὰ ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ λικνίζουσα τὸ βρέφος ἐντὸς κακοτέχνου κοίτης σακφίδος, ἤτις ἐπέτρεχε τόπον λίκνου, προσεπάθει νὰ κατασιγάσῃ τοὺς κλαυθμοὺς αὐτοῦ διὰ μονοτόνου βουκαλητικῆς μελωδίας:

Ὁ ὕπνος τρέφει τὰ παιδιά, ὁ ἥλιος τὰ βλαστάρια,
Κ' ἔμένα τὸ παιδάκι μου τὸ τρέφουσε τὰ χὰδια.

Διακόπτουσα δὲ πρὸς στιγμὴν τὸ ναννοῦρισμα, ἔρριπτε βλοσυρὰ βλέμματα πρὸς τὴν καλλωπιζομένην κόρην καὶ συνέσφιγγε τὰ χεῖλη, ἀνακινούσα ἄμα τὴν κεφαλὴν εἰς δὴλωσιν οἴκτου μεμιγμένου μετ' ὀργῆς. Ὅταν δ' ἡ Χρυσούλα προσέδεσεν εἰς τὰς ἄκρας τῶν πλεξίδων τῆς τεμάχιον ἐρυθρᾶς ταινίας καὶ ῥίψασα αὐτὰς πρὸς τὰ ὀπίσω ἐκάλυψε τὴν κεφαλὴν διὰ παλαιοῦ ἀλλὰ χαριέντος κεκρωφάλου καὶ κατεβίβασεν ὀλίγας τρίχας ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τῶν κροτάφων ἵνα σχηματίσῃ φιλαρέσκως τὰ τζουλούφια τῆς κατὰ τὸν ἀγροτικὸν συρμόν, ἡ μητρυιὰ δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ καταστείλῃ τὸν θυμὸν καὶ ἐμπαικτικῶς μειδιάσασα ἀνεφώνησεν:

— Οὐ! τώρα δὰ μοῦγεινες σωστὴ πεντάμορφη, τύφλα ν'ἄχ' ἡ Ἥλιογέννητη. . .

— Δὲν συγυρίζομαι γιὰ νὰ γείνω πεντάμορφη, ἀπεκρίνατο μετὰ πραότητος ἡ Χρυσούλα, μὰ δὲν ἔμπορῶ καὶ νὰ γυρνῶ ἄν καταιβέλλα ἔς τὸ χωριὸ ἡμέρα πού εἶνε σήμερα.

— Καὶ τάχα ἄν δὲν συγυρισθῆς ἐσὺ θὰ ξεπέσῃ βλέπεις τῶνομα τοῦ Κακτριοῦ μας, σκοροδοκαίλα θὰ τῶχουν οἱ χωριανοὶ μας, ἂν δὲν βάνης σήμερα τὰ κυρικκιάτικὰ σου. Ἄμ' δὲν πᾶς νὰ μου χαθῆς ξεμουαλισμένη! Δὲν λὲς πῶς σοῦ ἔμυρισθηκε χορὸς πάλι, μόνον θὲς νὰ κρυφτῆς πίσω ἀπ' τὸ δαχτύλι σου;

Ἡ Χρυσούλα δὲν ἀπελογεῖτο εἰς τὰς κατηγορίας ταύτας καὶ ἡ μητρυιὰ ὠργίζετο πλεῖστον ἐκ τῆς σιωπῆς αὐτῆς.

— Αἱ! δὲν ἀποκρίνεσαι, ἀρῆ, πού μοῦ κάνεις ἐδῶ καὶ κάμποσο καιρὸ τὴν ὄσια Μαρία, ξελογιασμένη! Ἡ θαρρεῖς πῶς δὲν σὲ καταλαβαίνω τάχα καὶ μὲ παιζογελάς. Σοῦ περνᾷ ἀπ' τὸν νοῦ πῶς μὲ τὰ τζουλούφια σου καὶ μὲ

τῆς κορδέλλαις σου θὰ κάνης κανένα νὰ σ'ἀγαπήσῃ καὶ νὰ σὲ πάρῃ. Αἶ, καὶ νὰ ἰδοῦμε ποῖος θὰν'ὁ καλότυχος ποῦ θὰ ζευγαρώσῃ μ'ένα τέτοιον κελεπίρι! . .

Ἡ ἀτυχῆς κόρη εἶχεν ἐνδυθῆ τὸ κεντημένον τῆς σιγγουῖνι καὶ ἐζώννυτο τὸ κόκκινον ζωνάρι τῆς σιωπηλῆ καὶ κατηφῆς. Ἄλλ' ἡ μητρικὰ δὲν εἶχεν εὐχαριστηθῆ ἀκόμη ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν σκληρῶν λόγων τῆς :

— Τί κακὰ πῶκαν' ἡ μάνα σου καὶ 'πέθανε, δὲν ἐζῆσε νὰ χαρῆ τὴν κόρη τῆς . . . Ὁ θ'ταιριάζατε καὶ 'ς τὴ γνῶσι . . .

Ἡ Χρυσούλα δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθέξῃ ἐπὶ πλέον. Ὅταν ἤκουσεν ὑβρίζομένην τὴν μνήμην τῆς μητρός τῆς, συνέπλεξεν ἰκετευτικῶς τὰς χεῖρας, καὶ ἐνῶ τὰ δάκρυα ἐκυλίωντο ἐπὶ τῶν παρεῖων τῆς ἐψιθύρουν :

— Ἐμένα ναι, ὅ,τι θές . . . Μὰ ὄχι τὴ μάνα μου, ὄχι τὴ μάνα μου !

Ἀπαισία λάμπις κακεντρεχειῖας ἐπεχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς μητρικῆς. Τὴν ἔκαμε κ' ἔκλαυσεν ! . . Ἄ ! τὴν ἔκαμε κ' ἔκλαυσεν !—αὐτὸς ἦτο ὁ σκοπὸς τῆς. Ἐπειτα εἶχεν ἐφευρῆ νέον ὄπλον, ἵνα πληγῶνῃ τὴν καρδίαν τῆς προγοντῆς : νὰ ὑβρίζῃ τὴν μνήμην τῆς μητρός τῆς. Δι' ὅ εἰς ἀπάντησιν προσέθηκε :

— Κατὰ τὸ μαστρογιάννη καὶ τὰ κοπέλλικου. Κατὰ τὴν μάνα κ' ἡ κόρη . . . Καὶ πολλὰ λένε 'ς τὸ χωριὸ γιὰ τὴν μακαριτίσσα . .

Ἡ Χρυσούλα πεπνιγμένη ἐκ τῶν λυγμῶν ἐφυγε μακρὰν τοῦ οἴκου πρὶν ἢ μητρικὰ τελείωσῃ τοὺς ἀσεβεῖς τούτους λόγους.

Ἀπὸ τῶν ἀλωνίων—ἀτίνα ἐπέχουσιν ἕνεκα τῆς ὀμαλότητος τοῦ ἐδάφους τόπον πλατεῖας ἐν τοῖς χωρίοις—ἠκούοντο γλυκεῖς ἤχοι φλογέρας καὶ δοῦποι τυμπάνου. Ἡ λειτουργία εἶχεν ἤδη τελειώσῃ, οἱ δὲ νέοι χωρικοὶ καὶ αἱ λυγερὰι συνηθροίσθησαν ἐκεῖ καὶ ἐχώρουν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ. Ἄλλ' ἡ ὄρφανῆ δὲν ἐβάδιζε πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀλωνίων, ἐτράπη πλαγίως πρὸς τὸν ναῖσκον τῆς Παναγίᾶς. Ἡ θύρα τοῦ ναοῦ ἦτο κλειστή· ἡ Χρυσούλα ὤθησεν ἐλαφρῶς αὐτὴν καὶ εἰσῆλθεν ἀροποδητὴ βαδίζουσα, ὅπως εἰσέρχεται πᾶς τις ἐντὸς παρεκκλησίου ὡς φοβούμενος μήπως ταραξῆ τὴν ἀγίαν σιωπὴν ἢ τις βασιλευεῖ ἐκεῖ. Ἡσπᾶσθη εὐλαβῶς τὰς εἰκόνας, εἶτα δὲ καταθέσασα ἐν πεντάλεπτον ἐντὸς τοῦ δίσκου ἔλαβε μικρὰν κιτρίνην λαμπάδα, ἤναψεν αὐτὴν, καὶ διὰ τῆς παλάμης προφυλάττουσα τὸ φῶς ἵνα μὴ σβεσθῆ, ἐξῆλθε πάλιν τοῦ ναοῦ.

Ποῦ λοιπὸν ἐπήγαινε τὴν ἀνημμένην λαμπάδα ;

Ἐν τοῖς χωρίοις οἱ νεκροὶ θάπτονται πλησίον τῆς ἐκκλησίας, οἱ δὲ περίξ τῆς Παναγίᾶς πεπηγμένοι σταυροὶ, καὶ τὰ χιαστῶς ἐξέχοντα ξύλα καὶ συντετριμμένοι τινὲς λάγχι-

νοι τῆδε κακεῖσε ἐσκορπισμένοι ἐμαρτύρουν ὅτι ἐκεῖ ἦτο τὸ νεκροταφεῖον τῶν Καστριωτῶν. Πλησίον μικροῦ σταυροῦ ἀτέχνως κατεσκευασμένου ἐκ δύο δεδεμένων κλάδων ἀγριελείας ἢ Χρυσούλα ἔκυψε κατὰ γῆς καὶ ἐπεκόλλησε τὸ κηρίον ἐν μέσῳ δύο λίθων· ἐξαγαγούσα δ' ἀπὸ τοῦ κόλπου τεμάχια λιθάνου ἔθηκεν αὐτὰ ἐντὸς συντρίμματος κεράμου καὶ ἔκαιε ταῦτα διὰ ζυλαρίων, ἀτίνα ἀπηνθράκου ἐν τῇ λαμπάδι. Εἶτα δὲ γονυπετήσασα κατὰ γῆς καὶ κλίναςα πρὸς τὸν σταυρὸν τὴν κεραλὴν ἢ νεκρὰ χωρικὴ ἔμεινε σιγηλὴ καὶ ἀκίνητος.

Οἱ ἤχοι τῆς φλογέρας γλυκεῖς ἠκούοντο ἀπὸ τῶν ἀλωνίων καὶ τὸ μύρον τοῦ λιθάνου ἐπλήρου εὐωδίας τὸν ἀέρα.—Ἄλλὰ πολὺ γλυκυτέρα τῶν μελωδικῶν ἤχων, πολὺ ἀγιωτέρα τοῦ κιομένου θυμιάματος ἀνήρχετο πρὸς τὸν οὐρανὸν ἢ ἄφωτος προσευχὴ τῆς ὄρφανῆς ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς μητρός τῆς.

Ὅταν μετ' ὀλίγον ἡ Χρυσούλα ἦλθεν εἰς τὰ ἐλώνια διὰ νὰ εὕρῃ τὰς φίλας τῆς, δὲν ἦτο πλέον οὔτε κατηφῆς οὔτε θλιβερὰ ἢ μορφὴ αὐτῆς. Ἐχώρουν, ἐγάλασεν ὅπως πάντοτε, καὶ ὅλοι οἱ λεβέτηδες τοῦ χωρίου ὠμολόγουν κρυφομιλουντες μεταξὺ τῶν, ὅτι ἡ «Χρυσούλα τοῦ μπάρμπα Μήτρου εἶνε ἡ πρώτη λυγερὴ τοῦ Καστριοῦ, μόνον ποῦ εἶνε φτωχοῦλα καὶ δυστυχισμένη μ' αὐτὴν τὴν στρίγγλα τὴν μητρικὰ τῆς».

E.

Εἶχεν ἤδη νυκτώσῃ πρὸ πολλοῦ. Σιγὴ καὶ σκότος ἐκάλυπτε τὸ χωρίον· καὶ μόνον τὰ φύλλα τῶν πελωρίων πετελεῶν αὐτοῦ ὑπέτριζον φρικιῶντα εἰς τὴν πνοὴν τοῦ ἀπογεῖου ἀνέμου τῆς νυκτός. Αἱ οἰκίαι ἦσαν πᾶσαι κλεισταὶ ἐκτὸς τῆς τοῦ μπάρμπα Μήτρου, ἧτις διὰ τῆς ὀλίγον ἀνοικτῆς θύρας διαγράφουσα γραμμὴν φωτεινὴν ἐν τῷ σκότει ἐμαρτύρει ὅτι ὁ οἰκοδεσπότης δὲν εἶχεν ἔτι ἐπανεῖλθῃ ἐκ τῆς κωμολύσεως.

Πλησίον τῆς ἐστίας, ἐν ἣ ἐκαίοντο κωνοφόροι κλάδοι πευκῶν ἀναδιδόντες ζωηρὰν καὶ ἐρυθρωπὴν λάμπιν, ἐκάθητο μικρὸν πρὸς τὰ ὀπίσω κλίνουσα ἡ Χρυσούλα περιβεβλημένη πάλιν τὸ καθημερινὸν ἔνδυμα· προσεπάθει δὲ εἰς μάτην νὰ διαλύσῃ χρωματιστὰ τινὰ μαλλία τοῦ κεντήματος συνδεδεμένα διὰ πολυτρόπων κόμβων. Ἡ μητρικὰ, ἧτις δὲν ἐννοεῖ νὰ χάνῃ τὸν ὕπνον τῆς ἀδικα, εἶχεν ἤδη κατακλιθῆ ἐνδεδυμένη—ὅπως κοιμῶνται πάντες· ἐν τοῖς χωρίοις—καὶ καλυφθεῖσα μέχρι τῶν παρεῖων διὰ χονδροῦ μαλλίνου σκεπασματος, κατέλειπε μόνον ἐν ὑπαίθρῳ τὴν ῥίνα δι' ἧς ἤλυε ῥογγαλητικὴν τινὰ ᾠδὴν. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τῆς μητρός ἐκοιμῶντο ὁ Σταυράκης κατὰ γῆς, κρατῶν ἐν τῇ

ἀγκάλη τὴν ψωριῶσαν γαλῆν, καὶ τὸ νήπιον ἐν τῷ λίκνῳ.

Ἡ Χρυσούλα ἀπελπισθεῖσα ἐκ τῆς ἐπιμονῆς τῶν μαλλίων, ἀπέριψεν αὐτὰ ὀργίλως, ἀνεζωπύρησε τὴν πυρὰν καὶ διανοιέξασα ἐλαφρῶς τὴν θύραν ἐνέτεινε τὴν ὄρασιν καὶ τὴν ἀκοήν. Ἄλλ' οὐδ' ἔβλεπε οὐδ' ἤκουε τι προδίδον προσέγγισιν ἀνθρώπου.

— Παράξενον, ἐσυλλογίσθη, πῶς ἄργησε τόσο ὁ πατέρας· νᾶνε γιὰ καλὸ ἢ γιὰ κακὸ;

Σχεδὸν αὐτοστιγμῆι ἠκούσθη πέραν ἀπὸ τῶν ἀλωνίων ἐλαφρὸς ποδοβολητὸς, ὑλακαὶ κυνῶν καὶ ὀγκληθὸς ὄνου. Ἄλλὰ συγχρόνως ἀπὸ τῆς καρυᾶς, ἥτις ὠρθοῦτο ὑπὲρ τὴν στέγην τοῦ οἴκου ἐξέφυγε θλιβερὰ, σπαρακτικὴ φωνὴ γλαυκός.

Ἡ Χρυσούλα ἐφρικίασε :

— Κᾶτι κακὸ θὰ μᾶς ἔρθῃ 'ς τὸ σπίτι! ἐψιθύρισεν.

Μετ' ὀλίγον ὁ μπάρμπα Μῆτρος κατήρχετο τῆς ὄρας πρὸ τῆς θύρας τοῦ οἴκου. Ἄλλ' ἡ Χρυσούλα ἐκ πρώτης ὄψεως ἐνόησεν ὅτι ὁ πατὴρ δὲν ἔφερε καλὰς εἰδήσεις· οὐδέποτε εἶχεν ἰδῆ τὴν μορφήν αὐτοῦ τόσῳ συθρωπῆν. Τὸν ἠρώτησε χαμηλῆ τῆ φωνῆ ἂν θέλῃ νὰ φάγῃ ὀλίγην *μπομπόταν* ζεστήν καὶ κιάμους μετ' ὄζους καὶ ὀριγάνου· διότι ἡ ἡμέρα ἦν νηστήσιμος. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἀνένευσσε μόνον τὴν κεφαλὴν σχεδὸν μετ' ἀποστροφῆς καὶ κινούμενος ὅσον ἡδύνατο ἐλαφρότερον, ἵνα μὴ ἐξυπνήσῃ τοὺς ὑπνώτοντας, κατεκλίθη ἀφοῦ ἐκαλύφθη διὰ τῆς κάπας του. Ἡ δὲ κόρη, μὴ τολμῶσα νὰ τὸν ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μετὰ τοῦ κ. Ἐπιμενίδου συνεντεύξεως, ἐσκέπασε τὴν πυρὰν διὰ τέφρας καὶ κατεκλίθη καὶ αὐτὴ μακρὰν τῶν λοιπῶν, εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τοῦ οἴκου, ὅπως τὴν εἶχε προστάξῃ ἡ μητριὰ τῆς. Ἐπὶ πολὺ προσεπάθησε νὰ κλείσῃ τὰ βλέφαρα, ἀλλὰ πρωτοφανῆς ἀγρυπνία τὴν εἶχε καταλάβῃ τὴν νύκτα ἐκείνην· ἤκουε δὲ καὶ τὸν πατέρα τῆς ἀνακινούμενον συνεχῶς καὶ γογγύζοντα, ὡς νὰ ἠγρύπνῃ καὶ αὐτός. Τέλος ὅμως ὁ ὕπνος ἐκάλυψε διὰ τῆς μελανῆς σκιάς του τοὺς δύο ἀγρυπνοῦντας καὶ ὅταν *τάσιέρια ἐσημάδευαν μεσάνυχτα* ὅλοι ἐκοιμῶντο ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ μπάρμπα Μῆτρου.

Ἄλλὰ πρὶν φέξῃ ἀκόμη, μὲ τὸ πρῶτον γλυκοχάραγμα τῆς ἀνατολῆς, ὅλον τὸ χωρίον ἦτο ἐπὶ ποδός. Ἀνθρώπιναι φωναί, βελάσματα προβάτων, κραυγαὶ πετεινῶν, μηχανοὶ βοῶν, ὑλακαὶ κυνῶν, ποιμνίων κωδωνίσματα, ὅλα ταῦτα συνενούμενα εἰς παράτονον, οὕτως εἶπεῖν, ἀρμονίαν ἐχαιρέτιζον τὴν ἐπάνοδον τῆς ἡμέρας. Οὐδὲν ὠραιότερον, οὐδὲν γραφικώτερον ἀφουπνιζομένου χωρίου! . .

Μόνον ὅταν ἡ Χρυσούλα ἐξεπλήρωσε τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας τῆς πρωΐας καὶ παραλαβοῦ-

σα ἐνδύματά τινα μετέβη εἰς τὴν βούσιν διὰ νὰ τὰ πλύνῃ, ὁ μπάρμπα-Μῆτρος εἶπε πρὸς τὴν γυναῖκά του, ἥτις ἐπνίγετο ὑπὸ περιεργίας ἵνα μάθῃ «πῶς τὰ κατάρφερε μὲ τάφεντικὸ ὁ κουτούλικκας ὁ ἄντρας τῆς» :

— Ἐλα κάτσε τώρα ποῦμαστε μονάχοι νὰ σ' τὰ 'στορήσω, γυναῖκα.

— Ἀφοῦ μ' ἔσκασες ἀπ' τὸ πρῶτ' μὲ τὴν βουβαμάρα σου! . .

— Θεὸς νὰ ἰδῆς πῶς δὲν ἔπρεπε νᾶν' ἡ Χρυσούλα 'μπροστά.

— Κεῖνο τὸ χαζό; . . Πάει 'ς τὰνάθεμα τώρα! . . Αἶ, τὸ λοιπὸν τὰ 'βόλεψες, ἢ θὰ ξεχειμωνιάσουμε 'ς τὸ βουνό, φκιάνοντας μπουρέκια ἀπὸ χιόνι; . .

— Μὲ τῆς πολλαῖς παρακάλεσες, ἐμαλάκωσα τάφεντικὸ τὴν καρδιά καὶ μοῦ κάνει λέει τὸ χατῆρι νὰ μ' ἀφίσῃ καὶ τούτῃ τῆ χρονιᾶ κι' ὡς τοῦ χρόνου πάλι ἔχει ὁ Θεός. Μὰ γι' αὐτὴ τὴ χάρι τάφεντικὸ ζητάει μὲν ἄλλη χάρι κι' αὐτῶνε πού μὲ βάνει 'ς ἐ συλλογή;

— Καί' σὰν τί ζητάει; . . γιὰ τὸ χρέος; Δὲν 'ξέρει πῶς δὲν ἔχουμε τώρα τὴ δύναμι;

— Γιὰ τὸ χρέος — καὶ ἴσα, ἴσα πού δὲν 'μποροῦμε νὰ τὸ ξεπλερώσουμε, νὰ τὸ κλείσουμε, λέει, μὲ ἄλλον τρόπο;

— Μὲ τί τρόπο;

— Νὰ τοῦ δώσουμε κοπέλλι 'ς τὸ σπίτι του 'ς τὴ Χαλκίδα, δούλα μαθὲς τῆ Χρυσούλα.

Οἱ μαῦροι ὀφθαλμοὶ τῆς μητριᾶς ἤστραψαν ἐκ χαρᾶς. Νὰ λείψῃ ἡ Χρυσούλα ἀπὸ τὸ σπίτι! οὔτε τὸ ἐπρόσμενε ἂν, ἐκτός μόνον ἂν τὴν ὑπᾶνδρουον, καὶ ἦτο ἀσύμφορον καὶ δυσκολώτατον πάλιν αὐτὸ, διότι ἔπρεπε νὰ τῆς κάμουν προικιὰ καὶ τὰ προικιὰ θέλουσιν χρήματα. — Ναι μὲν ἅμα λείψῃ ἡ προγονὴ θὰ ἔχῃ ἐπάνω τῆς αὐτὴ ὄλαις ταῖς δουλειαῖς τοῦ σπιτιοῦ, ἀλλὰ θὰ φύγῃ πρῶτα πρῶτα ἓνα στόμα πού τρώει χαράμι τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν τῆς, ἔπειτα θὰ ἐλαφρώσῃ ἀπὸ τὸ χρέος πού μιὰ 'μέρα θὰ βαρύνῃ αὐτὴ καὶ τὰ παιδιὰ τῆς. Καλὸ, τί; τὸ συλλογίζεται κι' ὅλα; . . ἡ Χρυσούλα πρέπει νὰ πάῃ 'ς τοῦ ἀφεντικοῦ!

Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἄλυσις τῶν σκέψεων ἐν ἡ περιεσφιγγετο ὡς θῦμα ἡ ἀτυχῆς ὀρφανῆ, περιεπλίχθη αὐτοστιγμῆι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τῆς μητριᾶς. Ὅθεν ἠρώτησε ξηρῶς τὸν σύζυγόν τῆς :

— Καὶ τί τάποκρίθηκες;

— Ἐκεῖνο πού θὰποκρίνονταν κάθε πατέρας 'ς τὸν τόπο μου· πῶς ἡ Χρυσούλα εἶνε μαθημένη 'ς τὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ καὶ δὲ δύνεται νὰ κἀνῃ 'ς ἐ πολιτεία, ἔπειτα πῶς δὲν θὰ 'μπορῇ μιὰ χοντρομαθημένη χωριέτισσα ναῦχαριστήσῃ τὸ 'ξευγενισμένο σπιτικὸ τάφεντικὸ, τέλος πῶς ἂν ἐμᾶς θὰ μᾶς ἔρθῃ πολὺ ζόρι νὰ λείψῃ τὸ κορίτσι ἀπ' τῆς δουλειᾶς μας.

— Πού θὰ 'πῆ τάρνῆθηκες, αἱ ;
 — Ἀπάνω κάτω . . . Στὰ 'σπερνὰ τοῦπα
 πῶς θὰ τοῦ πάω ἀπόκρισι' εἰς κἀνα δυο' μέραις
 — Νὰ σοῦ 'πῶ ἐγὼ τὴν ἀπόκρισι ;
 — Ἄι !
 — Μεθ' αὐριο ἔχουμε κυριακὴνὰ πάρης πρωτὶ-
 πρωτὶ τῆ Χρυσούλα καὶ νὰ τοῦ τὴν 'πᾶς.
 — Ἐλα εἰς τὰ λογικά σου, γυναῖκα ! Ἡ
 Χρυσούλα δούλα εἰς πολιτεία, δυο' μέραις μα-
 κρὰ ἀπὸ 'δῶ ; Ἀμ' δὲ λὲς πού θες νὰ μοῦ
 διώξης τὸ κορίτσι ὅπως ὅπως καὶ δὲν σὲ 'νοιά-
 ζει γι' ἄλλο περὶ γιὰ δαῦτο ; . . .

— Ὅχι, νὰ μὰς διώξη τἀφεντικὸ ἀπ' τὸ
 σπίτι μὲς' εἰς τὸ χειμῶνα γιὰ νὰ μὰς κοκκα-
 λιάσῃ ὁ βοριάς, αἱ ; Τί θὰ πάθῃ τάχα ἡ Χρυ-
 σουλά ἂν πάῃ δούλα ; Τᾶλλα κορίτσια πού
 ξενοδουλεύουνε δὲν ἔχουν ψυχὴ αἱ ; Θᾶχῃ τὸ
 καλὸ φαί της, θᾶχῃ τὰ ρούχα της. . . Ἄλλοι' εἰς
 ἐμὰς πού θὰ ψοφήσουμε εἰς αὐτὸ τὸ παληοχά-
 λασμα ἐδῶ ! Κι' ἀπὲ δὲ λογαριάζης καὶ τὸ χρέ-
 ος ; Πῶς θὰ τὸ 'ξεπλερώσης' δὲ μοῦ λὲς ; Μὲ
 τὴ δουλειά σου ; Σὲ 'πῆραν, βλέπεις, τὰ νεῖστα,
 παληοσάκατῃ ! . . . Ἐσὺ, ἀρὲ, δὲν εἶσαι ἄξιος
 νὰ θρέψῃς τὴ φαμίλια σου καὶ θὰ βγάνης χρέ-
 ος ; Νὰ σ' τὰ 'πῶ ἐγὼ πῶς θὰ τελειώσουν ἡ
 δουλειά σου . Ὡς τὸ τέλος θὰ βαρυστήσῃς
 τἀφεντικὸ καὶ θὰ σοῦ πουλήσῃ τὰ βῶδια. . .
 Κ' ὕστερα σὺρε νὰ γείνης κλέφτης εἰς τ' Ἀγρα-
 φα, κι' ἀγοφύλακας εἰς τὸ Μωρεῖν . . . Κοντο-
 λογιῆς ἡ Χρυσούλα τὴν κυριακὴν θὰ πάῃ εἰς τἀ-
 φεντικὸν.

Διὰ τὸν δυστυχεῖ Μῆτρον οἱ λόγοι τῆς συ-
 ζύγου ἦσαν ὡς τὰ ἰσχυρὰ ἐκεῖνα φάρμακα τῆς
 μαγγανείας, ἅτινα ἐκνευρίζουσι τὸ σῶμα καὶ
 παραλύουσι τὸν νοῦν. Μετὰ τινὰς ἀντιρρήσεις
 κλαίων σχεδὸν ὑπέκυψεν εἰς τὴν θέλησιν τῆς
 μητρικῆς καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς ἐξορίας ἐξεδόθη
 σύντομος καὶ ὀριστικὴ :

Ἡ Χρυσούλα τὴν κυριακὴν πρωτὶ-πρωτὶ θὰ ὑ-
 πάγῃ ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν οἶκον τοῦ κ. Ἐπι-
 μενίδου.

5.

Ἡ μητριὰ ἀνήγγειλε μετ' ὀλίγον ξηρῶς καὶ
 ἄνευ προλόγου εἰς τὴν προγονὴν της ὅτι μετὰ
 δύο ἡμέρας θὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ χωρίον καὶ ἄς τὸ
 μάθῃ διὰ νὰ ἐτοιμασθῇ.

Ἐκαστος ἐννοεῖ τὴν θέσιν τῆς Χρυσούλας
 εἰς τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο ἄκουσμα. Ἐν ἀρχῇ
 ἔμεινεν ἀναυδος, ὠχρίασεν, ἐπλάνησε κύκλῳ
 τὰ βλέμματα, ἔτεινε τοὺς βραχίονας ἵνα κρα-
 τηθῇ ἀπὸ τοῦ τοίχου. Ἐπειτα ἀνελύθη εἰς δά-
 κρυα, ἐγονυπέτησε πρὸ τῆς μητρικῆς, ἐνηγκα-
 λίσθη τὰ γόνατα αὐτῆς, ἰκέτευσεν ἐξορκίζουσα
 εἰς τὴν ζωὴν τῶν μικρῶν ἀδελφῶν της, νὰ μὴ
 τὴν ἐκδιώξωσιν ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου : « Ἄν
 τοὺς δὶνῃ βέρος, ἔμπορεῖ καὶ νὰ κοιμᾶται ἔξω

εἰς τὴν ἀχυροκαλύβα, ἡ μαζὶ μετὰ βῶδια ἂν
 δὲν θέλουν νὰ τοὺς τρώῃ τὸ ψωμί ἔμπορεῖ νὰ
 ξενοδουλεύῃ εἰς τὸ χωριό, νὰ ὑφαίνῃ εἰς τὸν ἀρ-
 γαλειὸ ξένα πανιά' μὰ νὰ μὴν τὴν διώξουν, νὰ
 μὴν τὴν στείλουν μόνῃ κ' ἔρημῃ εἰς τὰ ξένα ! » . . .

Εἰς μάτην ! Ὁ πατήρ ἤρκειτο θρηνῶν τὴν
 τύχην τῆς κόρης καὶ ἡ ἀσπλαγχνὸς μητριὰ
 ἀποφεύγουσα τὰς θωπείας τῆς προγονῆς ἔμει-
 νεν ἄκαμπτος—ἂν ὄχι εὐχαριστημένη.

Ἡ λύπη κορυφουμένη φθάνει εὐτυχῶς εἰς εἰ-
 δός τι ἡλιθιότητος, ἥτις ὁμοιάζει πρὸς γεν-
 ναίαν ἀπόφασιν. Ἡ Χρυσούλα ἰδοῦσα τὸ ἀνω-
 φελὲς τῶν ἰκεσιῶν, ἐσφόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς
 καὶ ἀφρημένη ἔλαβε τὰς λαγήνους, ἵνα τὰς
 πληρῶσῃ ὕδατος, ἐνῶ ἦσαν ἀμφοτέρωι πλήρεις.

— Αὐτὸ λοιπὸν μοῦ 'μηνούσ' ἡ κουκουβά-
 για χθὲς τὴν νύκτα ἀπ' τὴν καρυά ! ἐψιθύρι-
 ζεν ὡς ἐν ὕπνῳ παραλαλοῦσα ἡ τάλαινα ὄρφα-
 νή. Εἶτα δὲ προσέθετε πάλιν :

— Ἀποῦ ἔτσι τῶχε ἡ μοίρα μου γραφτό ! . .

Ὅλον τὸ χωρίον ἐλυπήθη, ὅτε διεδόθη ἀπὸ
 στόματος εἰς στόμα ἡ προσεχῆς ἀναχώρησις
 τῆς Χρυσούλας, καὶ πάντες ἐμάντευον ὅτι ἐν
 σκληρᾷ ταύτῃ ἀποφάσει ὁ μάλλον παντὸς ἄλλ-
 λου ἀπῶθῶν τὴν κόρην ἦτο ὁ δάκτυλος τῆς
 μητρικῆς. Καλὰ τινες γειτόνισσαι μάλιστα ἐ-
 τόλμησαν νὰ εἰπῶσι πρὸς τὴν κυρὰ Παναγιῶ
 ὅτι δὲν εἶνε σωστὸν νὰ στείλῃ τὸ κορίτσι εἰς
 τόπον ξένον καὶ εἰς τὰ ξένα χέρι, χωρὶς νὰ ἔχῃ
 κανένα νὰ τὴν προστατεύῃ ἐκεῖ, ἀλλ' ἡ μη-
 τριὰ ἀπεκρίθη ξηρὰ ξηρὰ νὰ μὴ φυτρώουν
 ἐκεῖ πού δὲν τῆς σπέρνει κανεὶς, καὶ νὰ μὴν
 βάνουν λόγια εἰς ξένα σπιτικά.

Ἡ Χρυσούλα διετέλει εἰς τὴν αὐτὴν κατά-
 στασιν τῆς ἡλιθιότητος μέχρι τῆς ὥρας, καθ'
 ἣν ὁ πατήρ εἶπε πρὸς αὐτὴν ὅτι εἶνε καιρὸς
 νάναχωρήσωσιν. Ὅλοι οἱ χωρικοὶ εἶχον συνα-
 θροισθῆ περὶ τὸν οἶκον τοῦ μπάριμπα Μῆτρον,
 ἵν' ἀποχαιρετίσωσι τὴν ἀναχωροῦσαν. Οἱ ἄν-
 δρες ἴσταντο τεθλιμμένοι, αἱ γυναῖκες πᾶ-
 σαι ἐδάκρυον καὶ ἡ μητριὰ ἐπειδὴ ἦτο κό-
 σμος ἐμπρὸς ἐνόμιζε καλὸν νὰ ἐκβάλλῃ ἐνίοτε
 γρυλλισμοὺς πόνου καὶ νὰ σφογγίζῃ τοὺς στε-
 γνοὺς ὀφθαλμούς της.

Τότε συνῆλθεν ἡ Χρυσούλα, τότε ἀνεμέτρη-
 σεν ὅλον τὸ μέγεθος τῆς δυστυχίας της καὶ
 ὅταν εἶδε κύκλῳ τὰς περιλύπους μορφὰς τῶν
 συγχωρικῶν της, τὰ δάκρυα τῶν ὀμηλικῶν
 της, ὅλους ἐκεῖνους τοὺς ἀγαπητοὺς ἀνθρώπους,
 τοὺς ὁποίους ἴσως δὲν θὰ ἐπανεβλέπε πλέον,
 ἐρρίφθη εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς Μαρθῆς τῆς καλ-
 λιτέρας φίλης της καὶ ἔμεινε κλαίουσα ἐπὶ μα-
 κρόν. Ἐπειτα ἐφίλησεν ὅλας τὰς χωρικὰς, ἡ-
 σπᾶσθη τὴν δεξιὰν τῶν γερόντων, ἔτεινε τὴν
 χεῖρα πρὸς τοὺς νέους, διέφυγε τὰ μέχρι πνιγ-
 μοῦ ἐναγκαλισμάτων τῆς μητρικῆς, καὶ ἐπι-

βαίνουσα τοῦ ὄνου, ὃν παρεχώρησεν ἀγαθὸς γείτων, ἠκολούθησε τὸν πατέρα της, ὅστις ἀπῆρχετο ἤδη βραδέως ἀποφεύγων τὸ σπαρακτικὸν θέαμα τοῦ ἀποχωρισμοῦ.

Καὶ ἐνῶ ἔφευγεν ἡ ἀτυχὴς κόρη, στρέφουσα πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν κεφαλὴν ἀπέστελλεν ἐν μέσῳ τῶν δακρύων της βεβιασμένα μειδιάματα πρὸς τοὺς χωρικοὺς, οἵτινες τὴν προέπεμπον διὰ τοῦ βλέμματός. Ὅτε δ' ἔκαμπτε τὴν ὁδὸν πέραν τῶν ἀλωνίων, ἡ Κοκκίνα, ἡ φιλτάτη ἀγελάς τῆς Χρυσούλας, βόσκουσα ἐκεῖ που καὶ ἀναγνωρίσασα τὴν κυρίαν της, ἤλθε νὰ προστριβῇ ἐπ' αὐτῆς. Καὶ ἡ χωρική προσκλίνας περιέβαλε διὰ τοῦ βραχίονος τὸν τράχηλον καὶ ἠσπάσθη ἐπὶ τοῦ λευκοστίκτου μετώπου διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ ἡμερον ζῶον. Καὶ ὅταν τέλος ἔφθασαν εἰς τὸ μᾶλλον συδενδρον μέρους τοῦ δάσους, εἰς τὸ σύνορον τῶν Γουβῶν· ἐκεῖ ὅπου αἱ πεῦκαι ἀπέπουν γλυκὺ ἄρωμα λουσθεῖσαι ἐκ τῆς νυκτερινῆς δρόσου, καὶ οἱ κόσσυφοι ἐπέτων συοίζοντες ἐπὶ τῶν κλάδων, θλιβερὸν αἰσθημα διεπέρασαν ὡς λεπίς τὴν καρδίαν τῆς ἀναχωρούσης κόρης: Δὲν θὰ ἐπανίδη ποτὲ πλέον τοὺς προσφιλεῖς αὐτοὺς τόπους, ἐν οἷς ἄλλοτε διήλθε τόσας ἡμέρας ὀδηγοῦσα τὸ ποιμνιον τοῦ πατρός της! Δὲν θὰ ἐπανεῖλθῃ ποτὲ πλέον εἰς τὸν οἶκον ἐν ᾧ ἐγεννήθη, εἰς τὸ χωρίον, ἐν ᾧ ἀνετράφη! Καὶ ὅταν εἶνε τεθλιμμένη, βασανισμένη ἐκεῖ μακρὰν, μακρὰν εἰς τὴν ξενιτεῖαν δὲν θὰ δύναται νὰ ἔρχεται καὶ νὰ ζητῇ ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν εἰς τὸ μνημα τῆς μητρός της!

... Κατηραμένη ἡ χεῖρ, ἣτις ἐκρίζωνει ἀπὸ τοῦ βουνοῦ τὸ κρίνον, ἵνα φυτεύσῃ αὐτὸ ἐν τὸς στενοῦ κηπαρίου! Κατηραμένη ἡ χεῖρ, ἣτις ἀποσπᾷ τὴν κόρην τῶν ἀγρῶν ἀπὸ τοῦ χωρίου της καὶ σύρει αὐτὴν πρὸς τὴν τρώγλην τοῦ πολιτισμοῦ, τὴν ὁποίαν καλοῦμεν πόλιν!

Ζ'.

Ὁ κ. Ἐπιμενίδης δὲν κατόκει μονίμως ἐν Ἐηροχωρίῳ ἤρχετο μόνον ἐκεῖ κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, ἵνα περισυλλέξῃ τὰ εἰσοδήματα τῶν κτημάτων του, καὶ ἀφοῦ ἐπώλει τὰ γεννήματά του, ἐπανήρχετο περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου εἰς Χαλκίδα, ὅπου διέμενε καὶ ἡ μικρὰ οἰκογένειά του, ἀποτελουμένη ἐκ τῆς συζύγου καὶ τοῦ εἰκοσαετοῦς υἱοῦ του. Ἀπέχει δὲ ἡ Χαλκίς ἀπὸ τοῦ Ἐηροχωρίου ὑπὲρ τὰς 20 ὥρας καὶ ἡ συγκοινωνία τότε ἐγένετο διὰ ζῶων φορηγῶν ἢ διὰ πλοίων ἰστιοφόρων. Ὁ κ. Ἐπιμενίδης περατώσας ἤδη τὰς ἐργασίας του καὶ πωλήσας εἰς καλὰς τιμὰς τοὺς δημητριακοὺς καρπούς του, παρεσκευάζετο νὰ ἐπανεῖλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας του μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας. Ὑπεδέξατο δ' ἐν τῷ θαλάμῳ του μετ'

εὐχαριστήσεως τὸν κουμπάρον του καὶ τὴν κόρην αὐτοῦ, ἣτις εἰσῆλθε δειλὴ καὶ κατὰ τὰ εἰθισμένα ἔκαμε μετάνοια, ἥτοι προσκλίνουσα ἔφερε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ εἰς τὰ χεῖλη καὶ εἶτα εἰς τὸ μέτωπον.

Ὁ κ. Ἐπιμενίδης ἐφόρει φουστανέλλαν πολύπτυχον καὶ χρυσοκέντητον φέρμελη ὅταν ἐξῆρχετο τοῦ οἴκου, ἀλλ' ὡς γνήσιος ἐπαρχιώτης ἐν τῷ ἰδίῳ θαλάμῳ μένων ἠπλοποίει τὴν περιβολὴν αὐτοῦ εἰς ποδήρη χιτῶνα, τσαρούχια μεταβληθέντα εἰς ἐμβάδας, καὶ μεταξόπλεκτον χρυσῆν σκούφην. Προσελάμβανε δὲ κωμικὴν τινα ἔκφρασιν ἐν τῇ λιτῇ ταύτῃ στολῇ μυλωθροῦ ἢ πλατεῖα μορφῇ του μετ' τὸν ἀρειμανίως ἠνωρωμένον ψαρρονόμυστακα. Ὅταν εἰσῆλθεν ὁμπάρμπα Μῆτρος, ὁ κ. Ἐπιμενίδης καθήμενος πλησίον τραπέζιου ἔγραφε φορῶν τὰ δίοπτρα ἐπὶ τοῦ τελευταίου ἄκου τῆς ῥινός.

— Αἱ, κάτσε, κουμπάρε, κάτσε, κορίτσι μου, εἶπε μετ' ἀγαθότητος, τί χαμπάρι ἀπ' τὸ χωριό.

— Αἱμ, ἂν τί χαμπάρια θάχουμε ἀφεντικὸ; οἱ μικροὶ μεγαλώνουνε κ' οἱ μεγάλοι γερονοῦνε, ἀπήντησεν ἀποφθεγματικῶς ὁ χωρικός καθήμενος κατὰ τὸ σύνθηρες σταυροποδητὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου, ἐνῶ ἦσαν δύο ἢ τρία κενὰ ἐδώλια ἐν τῷ δωματίῳ.

— Λοιπὸν τάποφάσις καὶ τῶφρες τὸ κορίτσι, βλέπω! . . . Νὰ σοῦ ζήσῃ, κουμπάρε· δὲν τῶλιπια πῶς ἔχεις τόσ' ὄμορφη τσοῦπα. . . Θὰ τιμῆσῃ τὸ χωριό της ἐκεῖ που θὰ τὴν πάρω.

Ἡ Χρυσούλα ὀρθία παρὰ τὸν τοῖχον ἐκυπτεν αἰδημόνως τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ φιλοφρονήματα τοῦ μέλλοντος κυρίου της.

— Τί νὰ γένη, ἀφεντικὸ; Ἐγὼ ἔζέρω μετ' ἡ καρδιὰ θὰ τὴ στερεθῶ, μὰ ἔλαδὰ ἢ φτώχεια. . . Καὶ πάλι μοναχὰ γιὰ τὴν εὐγενίαν σου τὸ κάνω αὐτό.

— Καὶ ἴσα ἴσα γράφω τώρα δὰ τῆς γυναικας μου. Καὶ καλὰ καὶ σώνει, λέει, ἤθελε νὰ τῆς πάω ἕνα κορίτσι ἀξιο, ἥσυχο καὶ προκομμένο ἀπὸ κανένα χωριό. . . Δὲν ἔμπορεῖ ναύρρη δούλα τῆς προκοπῆς. . . Τώρα κ' ἐκείνη θὰ ἔσυχάσῃ μετ' ἡ Χρυσούλα κ' ἐγὼ θὰ γλυτώσω ἀπ' τὴ γρίνα της. . . Αἱ, κορίτσι μου, πιστεύω πῶς θὰ εὐχαριστηθῆς ἔς τὸ σπιτικὸ μας· ὁ πατέρας σου εἶνε ἴδικός μας ἄνθρωπος καὶ ἴσένα θὰ σ' ἔχωμε ἂν παιδί μας. . .

Ὁ κ. Ἐπιμενίδης ὠμίλει μετ' εἰλικρινείας. Δὲν ἦτο κακὸς ἄνθρωπος· μόνον εἰς τὰ συμφέροντά του ἐλέγετο στρυφνὸς καὶ ἀσυμβίβαστος.

Ὁμπάρμπα Μῆτρος ἐπανῆλθε τὴν ἐσπέραν περίλυπος εἰς τὸ χωριὸν του καὶ ἡ Χρυσούλα ἔμεινε μόνη ἐν μέσῳ ἀγνώστων. Μετὰ δύο δ' ἡμέρας, αἵτινες τῇ ἐφάνησαν μακραὶ καὶ ἀτλασίωτοι, ὁ κ. Ἐπιμενίδης παραλαβὼν αὐτὴν κατήλθεν εἰς Ὀρεοὺς καὶ ἐκεῖθεν ἀνεχώρησε διὰ Λιμνίας τινὸς γολέττας εἰς Χαλκίδα, ὅπου καὶ

ἀφίκοντο περὶ τὸ λυκαυγῆς τῆς πέμπτης οὐρίον ἔχοντες ἄνεμον.

Ἡ κυρία Οὐρανία ἐκοιμάτο ἀκόμη, ἀλλ' ἀφυσπισθεῖσα ἐκ τῶν βαρέων βημάτων τοῦ συζύγου ἀνερχομένου τὴν κλίμακα, ἐξέφυγε δρομαία τῆς κλίνης καὶ ὅπως ἦτο μὲ τὰ νυκτικά της ἡ κοντὴ καὶ χονδρὴ ἐπαρχιώτις ἔσπευσε νὰ ὑποδεχθῆ δι' ἡχηρῶν φιλημάτων τὸν φίλτατον Στέφανον.

— Καὶ ὁ Κλεισθένης; Κοιμάται ὁ ὑπναρῶς ἀκόμη; ἠρώτησεν ὁ κ. Ἐπιμενίδης.

— Ὅχι! πάει κυνῆγι ἀπ' τὴ νύχτα τοῦ Θεοῦ.

— Τὸ παληόπαιδο! εἶπεν ὁ πατὴρ διὰ θωπευτικοῦ τόνου, δὲν τῶξερε πῶς θάρθῳ;

— Θαρροῦσε πῶς θὲ θάρθῃς ἀργότερα.. Σταματική! αἱ, Σταματική!

— Ὅρσε, κοκκῶνα; ἀπεκρίνατο ἀπὸ τοῦ μαγειρείου παραδόξως τὴν ἔκφρασιν φωνῆ.

— Καφὲ καὶ γλυκὸ τάφεντη σου!

Καὶ ἡ κυρία Οὐρανία δοῦσα τὴν διαταγὴν ταύτην ὑπῆγεν ἤδη νὰ ἐνδύθῃ.

Ὁ κ. Ἐπιμενίδης ἐξέβαλε τὰ καρφωτὰ ὑποδήματά του καὶ ἀναβιάσας ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ σοφῆ τοὺς πόδας ἐκαθέσθη ὅσον ἡδύνατο ἀναπαυτικώτερον, ἐνῶ ἡ Σταματική, ἡ ὑψηλὴ καὶ εὐλογιοκομμένη μαγείρισσα, ἔφερε τὸν δίσκον καὶ ἀπέθετεν αὐτὸν πλησίον ἐπὶ ἐδωλίου.

— Σταματική, ποῦ τὴν πῆγες τὴ Χρυσούλα;

— Ποιᾶν; 'κεῖν' τὴ χωρεῖτ' ἴσα; Κάθεται 'ς τὸ μαγειρεῖο καὶ κλεισί!

— Δός της ψωμί, τυρί, ἂν θέλῃ νὰ φάῃ.

— Τσ' εἶπα, μόν' δὲ θέλ'. Δὲν π'νᾶ λῆσει.

Καὶ ἐνῶ ἡ Ρουμελιώτισσα ὑπηρετρία ἀπήρχετο, μέγας κύων κυνηγετικὸς εἰσώρμησεν εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἤρξατο περιχαρῶς τρέχων καὶ θωπεύων τὸν κ. Ἐπιμενίδην, ὅστις μάτην ἀπειροῦτο νὰ καθησυχάσῃ αὐτὸν ἐκ φόβου μὴ ἀνατραπῆ ὁ περιχρυσὸς δίσκος:

— Ἐλα, Πᾶν, φρόνιμα, φρόνιμα εἶπα, τρελόσκυλο, φρόνιμα, παλαβέ!.. Ποῦν' ὁ ἀφέντης σου, βρέ;

Τῇ αὐτῇ στιγμῇ νεανικὴ φωνὴ ἠκούσθη ἀπὸ τῆς αὐλῆς τερετίζουσα χορευτικὴν μελωδίαν. Ὁ κ. Ἐπιμενίδης προέκυψε τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου:

— Ἀναίβα τὸ λοιπὸν, κόντε! ἔκραζεν ἀγαθῶς μειδιῶν.

— Μπᾶ! ἦλθες, πατέρα;

Καὶ ἐπεφάνη αὐτοστιγμῆ εἰς τὴν θύραν τοῦ δωματίου ὑψηλὸς μελαγχρινὸς νέος φέρων ἐγχώριον κυνηγετικὴν στολὴν. Κρατῶν ἔτι τὸ δίκαννον ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ἐνηγκαλίσθη φιλοστόργως τὸν πατέρα του, εἶτα ἀπέθηκεν αὐτὸ εἰς γωνίαν, ἀπέβαλε τὸν λινὸν σάκκον, ὃν εἶχεν ἐπὶ τῆς ῥάχης, καὶ ἀνασύρας μεθ' ὑπερφηανίας ἀπὸ τῶν ὠτων μέγαν λαγῶν:

— Βλέπεις, πατέρα, 'πῆγα γιὰ νὰ σοῦ κάνω τὰ μουσαφιρίλεια σήμερα, εἶπε γελῶν.

— Εἶνε μὲ μολυβένια ἢ μὲ ἀσημένια σκάγια; ἐπηρώτησεν ὁ κ. Ἐπιμενίδης, ὅστις ἠρέσκετο πειράζων τὸν υἱὸν του, ἐνῶ ἐνδομύχως ἐνηθρύνετο ἐπὶ τῇ σκοπευτικῇ δεξιότητι αὐτοῦ.

— Ἐέρω κ' ἐγώ; Νὰ ρωτήσωμε τὸν Πᾶνα. Πᾶν, τὸν 'σκοτώσαμε ἢ τὸν ἀγοράσαμε τὸν λαγόν;

Καὶ τὸ εὐφρὸς ζῶον ὡς θέλον νὰ δεῖξῃ ὅτι εἰργάσθη μάλιστα εἰς τὴν σύλληψιν αὐτοῦ πληρωθέντος καὶ σπεύδοντος νὰ φύγῃ, ἠνωρθῶθη ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ ἠνέωξε τὰς σιαγῶνας ἔτοιμον ν' ἀρπάσῃ ἐκ νέου τὸ θήραμα ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ κυρίου του.

— Ἄς τὸν πᾶμε τώρα 'ς τὸ μαγειρεῖο!

Καὶ ὁ Κλεισθένης διηυθύνθη ἐκεῖ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ κυνός.

Ὁ Πᾶν ἰδὼν ἐν τῷ μαγειρείῳ τὴν ἀγνωστον μορφήν τῆς Χρυσούλας, ἤρχισε νὰ ὑλακτῆ ὀργίλως, ἀλλ' ὁ Κλεισθένης ἐπέβαλεν αὐτῷ σιωπὴν καὶ ἠρώτησε τὴν Σταματικὴν ποία εἶνε αὐτὴ ἡ νέα χωρική, ἐν ᾗ ἡ ταλαίπωρος Χρυσούλα ἐξαίφνης εὐρεθεῖσα ἀπέναντι τοῦ ὑψηλοῦ ἐκείνου κυρίου, τοῦ φέροντος κεντημένα τσαρούχια, βλαχόσκαλιστες καὶ στενὰ λινὰ ἐνδύματα, ἤσθάνετο πλείονα ταραχὴν ἤδη ἢ ἐν τῷ πλοίῳ τοῦ καπετὰν Μανώλη.

— Τοῦ λόγου της εἶνε πῶφερ' ὁ ἀφέντης ἀπ' τὸ χωρεῖο γιὰ δούλα.

— Ἄ, εἶπεν, εἶνε ἡ Χρυσούλα τοῦ κουμπάρου μας ἡ κόρη! καὶ τείνων πρὸς αὐτὴν μετ' ἐγκαρδίου προθυμίας τὴν χεῖρα: Καλῶς ἦλθες, προσέθηκε, τί κάνει ὁ μπάρμπα Μῆτρος;

Ἡ νεαρὰ χωρική ἐγγίζουσα τοὺς δακτύλους τοῦ Κλεισθένους, ἤσθάνετο λυγίζοντα τὰ γόνατά της. Ἄλλ' ὁ τρόπος τοῦ νέου ἦτο τόσῳ ἐνθαρρυντικὸς καὶ ἡ φωνὴ του τόσῳ γλυκεῖα καὶ συμπαθὴς, ὥστε ἡ Χρυσούλα μικρὸν ἀναθαρρήσασα ἀπεκρίνατο:

— Καλά! σὰς χαιρετάει.

— Αἱ, Σταματική, εἶσαι ἀξία νὰ τὸν γδάρῃς τὸ λαγὸ;

— Αἱμ, ποῦ ξιέρω 'γώ, ἀφέντη! αὐτὴ εἶνε χασάπικη δουλειά.

Ὁ Κλεισθένης ἐστράφη μειδιῶν πρὸς τὴν Χρυσούλαν:

— Ὁ μπάρμπα Μῆτρος θὰ 'σκότωνε κάποτε κανένα λαγὸ 'ς τὸ καρτέρι! δὲν εἶδες ἐσὺ, Χρυσούλα, πῶς τὸν γδέρονουν;

— Πῶς δὲν εἶδα; εἶπε θαρρύντως ἡ χωρική.

— Τί λὲς, λοιπὸν, τὰ καταφέρνεις; Σὲ βοηθῶ κ' ἐγώ!

Ἡ Χρυσούλα ἐν τῷ βάθει τῆς θλίψεώς της, ἤσθάνθη τι, τὸ ὅποῖον, ἂν δὲν ἦτο ἀκόμη παρηγορία, ἦτο ὅμως ἐκπληξίς εὐάρεστος.

Δὲν ἦσαν λοιπὸν τόσον κακοὶ αὐτοὶ τοὺς ὁποίους ἐμελλε νὰ ὑπηρετῇ! οὐδ' ἐφαινότο τοιοῦτοι οἷους ἐν τῇ πεφοβισμένῃ αὐτῆς φαντασίᾳ τοὺς εἶχε πλάσῃ: ψυχροὶ, ὑπερήφανοι, ἀπότομοι, τυραννικοὶ, μὴ ἀποτείνοντες πρὸς αὐτὴν τὸν λόγον ἢ ὅπως τῇ μεταβιβάσασι ξηρὰς διαταγὰς καὶ ἔπειτα ὕβρεις καὶ ἐπιπλήξεις.

Ἡ πρὸς αὐτὴν σκληρότης τῆς μητρικῆς τῇ εἶχεν ἐμπνεύσει τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ ἰσχυρότεροι ἐπλάσθησαν ἐκ φύσεως μόνον ἵνα βασιλεύωσι τοὺς ἀσθενεστεροὺς, ὅτι αἱ σχέσεις παντὸς ἄρχοντος πρὸς τὸν ἀρχόμενον εἶνε σχέσεις τυράννου πρὸς δούλον, ὅτι δὲ ὅσῳ μειζων εἶνε ἡ μεταξὺ τῶν δύο διαφορὰ, κατὰ φυσικὸν λόγον, τόσῳ μειζων πρέπει νὰ εἶνε ἡ τυραννία. Ἄν λοιπὸν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς χωρικῆς ἐκείνης, ἣν ὁ πατὴρ τῆς εἶχε καταστήσει κυρίαν ἐν τῷ οἴκῳ, ὑπέφερε μαρτύρια ἢ ἀτυχῆς κόρη, τί θὰ τὴν ἀνέμενε ἐδῶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τίνος; τοῦ ἀφεντικοῦ! . .

Καὶ ὅμως ὁ γέρονς ἀφεντικός δὲν ἐφάνη κακός· ναὶ μὲν ἦτο σοβαρὸς καὶ δὲν εἶχε λόγιχα πολλά, ἀλλὰ δις ἢ τρίς τὴν εἶχε παρηγορήσει ὅταν ἐξάλιζετο εἰς τὸ ταξίδι καὶ τὴν ἔβαλε νὰ φάγῃ διὰ τῆς βίας ἐνῶ αὐτὴ ἀπεποιεῖτο ὁ δὲ νέος ἀφεντικός; «Αὐτὸς δὰ πρέπει νὰ εἶνε μάλαμμα! . . ἀκούς, καλὲ, νὰ καταδέχεται νὰ ἴσθῃ ἔς τὸ μαγειρεῖν καὶ νὰ τῆς μιλῇ ἔτσι γελαστός, χωρὶς ἄπερηφάνειαν ὡς κανένας χωρικός τῆς! . . .»

Καὶ ἡ Χρυσούλα διελογίζετο ὅλα ταῦτα, ἐνῶ ἐξέτελει τὴν ἐκδουρὰν τοῦ λαγυφοῦ, οὐχὶ βεβαίως μετὰ πολλῆς δεξιότητος, διότι αἱ χεῖρες αὐτῆς ἔτρεμον ἐξ ἀμνηχανίας καὶ ταραχῆς.

Η΄.

Μετὰ παρέλευσιν δύο ἢ τριῶν μηνῶν, ἂν χωρικός τις ἐκ Καστριῶν ἐν Χαλκίδι διατρίβων διήρχετο διὰ τῆς αἰκίας τοῦ κ. Ἐπιμενίδου καὶ ἔβλεπε σαράνουσαν ἐν τῇ ἐξωθύρᾳ ξανθὴν τινα καὶ εὐμορφον ὑπηρετρίαν μὲ τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ καὶ τὴν κόμην κομψῶς πεπλεγμένην, μάλιστα θ' ἀνεγνώριζεν ὑπὸ τὴν κυανὴν αὐτῆς ἐσθῆτα τὴν νεκρὰν συγχωρικὴν του, τὴν πρῶτην λυγερὴν τοῦ Καστριῶν, τὴν μοναχοκόρην τοῦ μάρτυρα Μῆτρου Ματσούκου.

Ἡ Χρυσούλα δὲν ἀπέβλεπεν ἄνευ πόνου τὸ ἔνδυμα τοῦ χωρίου. Ἄλλ' ἡ κυρία Οὐρανία δὲν ἐνόησε νὰ ἔχῃ θαλαμηπόλον φέρουσαν σιγγούρη. Ἐπειτα καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ χωρικὸν ἔνδυμα, τόσῳ πρόσφορον ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀγρῶν, παρέχει δυσχέρειαν τινα καὶ καθιστᾷ τὸ σῶμα βαρὺ καὶ ἀλύγιστον ἐν ταῖς ποικίλαις ἀσχολίαις τοῦ ὑπηρετικοῦ βίου. Ὅθεν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν τῆς ἡ Χρυσούλα ἐφόρει ἐν ἀρχῇ μετ' ἀδεξιότητος παλαιὸν φόρεμα τῆς κυρίας διὰ τινων τροποποιήσεων προσαρμοσθὲν ἐπὶ τοῦ λυγροῦ σώματος τῆς χωρικῆς· τὴν δὲ ἀγρο-

τικὴν στολὴν ἐκρυπτεν ἐπιμελῶς διπλώσασα ἐν τὸς μαντήλιου. Μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν ἐξοικειώθη πρὸς τὴν ἐσθῆτα τοῦ πολιτισμοῦ τόσον, ὥστε δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ποτὲ, ὅτι ἡ κόρη αὕτη εἶχεν ἔλθῃ μόλις πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἐκ τοῦ ἀπωτάτου χωρίου τῆς.

Ἡ χάρις εἶνε μέγα καὶ ἀνεκτίμητον προσόν, καὶ τὸ προσόν τοῦτο εἶχεν ἐκ φύσεως εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν ἢ νεκρὰ Καστριώτισσα.

Ἄπαξ μόνον ἢ δις τὴν ἐσπέραν, ἐνῶ ὅλοι ἐκοιμῶντο, καὶ αὐτὴ, ἀφοῦ ἔπλυε τὰ ποτήρια καὶ ἐκαθάρισε τὰ σκεύη τῆς τραπέζης, ἀπῆλθεν ἵνα κατακλιθῇ εἰς τὸ στενὸν τῆς δωμάτιον παρὰ τὸ μαγειρεῖον, ἐνδίδουσα εἰς αἰφνιδίαν σκέψιν ἔλυσε τὸ μαντήλιον, ἐν ᾧ περιείχετο ἡ χωρικὴ στολὴ καὶ ἀπεκδυθεῖσα τὴν οἰκιακὴν ἐσθῆτα, περιεβλήθη ἐν πρὸς ἐν τὰ γραφικώτατα ἐκεῖνα ἐνδύματα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸν κόσμον καὶ τὸ καμάρι πάσης χωρικῆς. Ἐπειτα καθεστθεῖσα ἐπὶ τοῦ στρώματός τῆς ἐνεθυμήθη τὸν πατρικὸν οἶκον, τὸν χορὸν τῶν ἀλωνίων, τὰς φίλας τῆς, καὶ βυθίζομένη εἰς μελαγχολικὸν ὄνειροπόλημα χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήσῃ ἔκλινε καὶ ἀπεκοιμήθη οὕτως ἐνδεδυμένη μέχρι τῆς αὐγῆς.

Ἄλλ' ἦτο εὐτυχῆς ἢ δυστυχῆς ἡ Χρυσούλα ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ ζωῇ;

Οὐδ' αὐτὴ ἡ ἰδία ἐγνώριζεν. Ἐπληττε φοικωδῶς ἐν τῷ μικρῷ μεσογειῷ οἴκῳ τοῦ κ. Ἐπιμενίδου αὐτὴ ἢ περιτρέχουσα ἄλλοτε τὰ βουνὰ καὶ τὰς κοιλάδας τοῦ Καστριῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς, οἱ κατοπτρίζοντες ἐν ἑαυτοῖς ἀγροὺς καὶ δάση καὶ πέραν ἐκεῖ τὴν γαλανὴν θάλασσαν τοῦ Ἀρτεμισίου, ἐταλαιπωροῦντο ἤδη θεώμενοι τοίχους μόνον καὶ στέγας καὶ καπνοδόχους. Οἱ πνεύμονές τῆς εἰθισμένοι εἰς τὸν ζωογόνον ἀέρα τῶν βουνῶν, μετὰ κόπου ἀνέπνεον τὴν πεπιεσμένην ἀτμόσφαιραν τῆς πόλεως. Καὶ ἔσως ἔνεκεν ὄλων τούτων ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς δεκαεπταετοῦς παρθένου δὲν ἠνθίζον ὡς πρότερον ῥοδιζουσαι ἀνεμῶναι, ἀλλὰ μόνον ὠχρὰ λευκάνθημα.

Καὶ ὅμως ἂν τις προέτεινε εἰς τὴν Χρυσούλαν νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ πάλιν εἰς τοὺς ἀγροὺς τῆς, ἢ θ' ἀπέριπτεν ἢ θὰ ἐδέχετο μετ' ἀπειρολύτης τὴν πρότασιν ταύτην.

Διατί;

Ὅταν ἀνεχώρησεν ἀπὸ τοῦ χωρίου τῆς, ὅταν εἶδεν ἑαυτὴν ἐν μέσῳ ξένων τύπων καὶ ἀγνώστων ἀνθρώπων, ἠσθάνθη τὴν καρδίαν τῆς βαθμηδὸν κενουμένην ἀπὸ τῶν αἰσθημάτων, ἅτινα ἐπλήρουσαν πρότερον αὐτήν. Ἡ στοργή, ἣν δὲν ἔπαυσε τρέφουσα πρὸς τὸν δυστυχῆ πατέρα τῆς, ἢ πρὸς τὴν μνήμην τῆς μητρὸς τῆς λατρεία, ἢ πρὸς τὴν γενέθλιον γῆν πόθος, ὅλα συνωθέντα ἀπετέλουν νῦν ἀνάμνησιν καὶ μόνον ἀνάμνησιν. Ἄλλ' ἡ ἀνάμνησις εἶνε ἀτμός

καὶ ἡ καρδία δι' ἀτμῶν δὲν πληροῦται· θέλει αἰσθήματα ζωντανὰ, δρῶντα.

Ἡ φύσις, ἥτις ἀποστρέφεται τὸ κενόν, ἐφρόντισε νὰ μὴ ἀφήσῃ ἐπὶ πολὺ κενὴν τὴν καρδίαν τῆς κόρης. Ἐκ τῆς πρώτης θέας τοῦ Κλεισθένης, ἡ καρδία τῆς Χρυσούλας ἐπληρώθη ὀλόκληρος, ὡς τὸ κύπελλον τοῦ βασιλέως τῆς Θούλης ῥιφθὲν εἰς τὰ κύματα.

Ἡ νεαρὰ χωρική δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη τί θὰ εἶπῃ ἔρωσ. Ἐψάλλε μηχανικῶς πλεῖστα δημῶδη δίστιχα περιέχοντα θερμὰς ἐρωτικὰς ἐκφράσεις, ἤκουεν ἐνίοτε ὅτι εἰς χωρικὸς ἀγαπᾷ μίαν χωρικήν, ἀλλὰ τὸ βάθος, τὴν σημασίαν τῶν λόγων αὐτῶν δὲν τὴν ἐνόησε ἀκριβῶς — διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀγαπήσῃ.

Ὁ ἔρωσ ὅπως ὅλα τὰ ὀμηλικὰ του παιδιὰ ἀγαπᾷ τὰ παιγνίδια, ἀλλ' ἡ φιλαδέλφειά αὐτῆ παιδιὰ εἶνε ἡ μεταμφίσεις. Ἐκλέγων τοὺς ἀπειροτέρους, τοὺς ἀπλουστέρους, ἐκείνους, οἵτινες δὲν δύνανται ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν, ἐμφανίζεται ὑπὸ ποικίλας μορφᾶς· ὅτε μὲν φέρων τὸν μανδύαν τοῦ θαυμασμοῦ, ἄλλοτε τὸν χιτῶνα τῆς φιλίας, οὐχὶ σπανίως τὸ προσωπεῖον τῆς ἀδιαφορίας.

Ἡ ἄπειρος κόρη τῶν ἀγρῶν ὑπὸ τὴν καλύπτραν τῆς εὐγνωμοσύνης δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν πονηρὰν κεφαλήν τοῦ μικροῦ Ἐρωτος.

Ἠγάπα τὸν Κλεισθένη καὶ δὲν τὸ ἐγνώριζε.

Τὸν Ἠγάπα! διότι ἠσθάνετο τὴν καρδίαν αὐτῆς κενὴν, ὅταν ἐκεῖνος ἐφευγεν ἀπὸ τοῦ οἴκου, καὶ ἠσθάνετο τὴν καρδίαν αὐτῆς πλήρη, ὅταν ἐκεῖνος ἐπανήρχετο. Τὸν Ἠγάπα! διότι συνεμερίζετο τὴν χαρὰν αὐτοῦ, ὅταν τὸν ἐβλεπε χαίροντα καὶ συνεμερίζετο τὴν λύπην αὐτοῦ, ὅταν τὸν ἐβλεπε τεθλιμμένον.

Τὸν Ἠγάπα! διότι ἐπαλλεν ἐκ συγκινήσεως ὅταν ἤκουε τὸν κρότον τῶν βημάτων του, ἐταράσσετο ὅταν τῇ ἀπέτεινε τὸν λόγον, ἐκλείετο ἐν τῷ δωματίῳ τῆς καὶ ἐκκλιεν ἐπὶ τῇ ἀπλῇ ὑποψίᾳ ὅτι δὲν τὸν ἠγχορίστησεν ἀρκούντως.

Τὸν Ἠγάπα! διότι ἐμάντευε καὶ ἐξεπλήρου τὰς ἐπιθυμίας του πρὶν ἢ ἐκεῖνος ἀνοίξῃ τὰ χεῖράς. Τὸν Ἠγάπα! διότι ἐθεώρει αὐτὸν ἀσυγκρίτως ὑπέρτερον πάντων καὶ μετ' ὑπερηφανίας ἤκουεν ἄλλον ἐπαινοῦντα αὐτόν. Τὸν Ἠγάπα! διότι ἡ μορφὴ του ἐπαινεῖτο παῖσαν νύκτα ἐν τῷ ὄνειρῳ αὐτῆς. Τὸν Ἠγάπα! διότι ἠσθάνετο ἄρρητόν τι αἰσθημα στοργῆς πρὸς πᾶν ὅ τι ἀνῆκεν αὐτῷ· πρὸς τὰ βιβλία ἐν οἷς τὸν ἐβλεπε μελετῶντα, πρὸς τὰ ἐνδύματα ἅτινα ἐφόρει. Τὸν Ἠγάπα τέλος! διότι ἔτρεμεν ἐξ ἀνησυχίας ὅταν ἐκεῖνος ἐξήρχετο τὴν νύκτα καὶ ἤρχετο νὰ ἐπανέλθῃ καὶ ἀγρυπνοῦσα παρὰ τὸν σκοτεινὸν φεγγίτην τοῦ δωματίου τῆς ἐπλαττεν ἐν τῇ φαντασίᾳ τῆς κινδύνους ἀπιστεύτους, ἀπε-

κατὰ ὅλως παράλογα, ὅποια μόνον ψυχὴ ἀγαπῶσα δύναται νὰ πλάσῃ.

Τὸν Ἠγάπα! Τὸν Ἠγάπα! Ἄλλ' ἀδυνατοῦσα νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ ἴδια αἰσθήματα, ἐνόμιζεν ἡ ἀπλὴ κόρη ὅτι ἠσθάνετο μόνον ἄπειρον εὐγνωμοσύνην, ἀφοσίωσιν ἀτελεύτητον, ἀληθῆ λατρείαν πρὸς τὸν Κλεισθένη· καὶ πάντα ταῦτα ἐκ καθήκοντος, ἐκ χροῦς ὀφειλομένου πρὸς τὸν προνομιοῦχον ἐκεῖνον ἄνθρωπον, ὅστις μεταξὺ τῶσαν ἀδιαφόρων ἐφαινετο μόνος αὐτῆς ἐν τῶν μαντεύων τὴν θλιβερὰν θέσιν αὐτῆς ἐν τῶν ζῆνῳ, μακρὰν τοῦ χωρίου τῆς καὶ ζωηρῶς συμποῶν αὐτῇ ἕνεκα τούτου.

Καὶ ὁ ἔρωσ οὕτω καλλιεργούμενος ἐρριζοῦτο καὶ ἦνθει ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Χρυσούλας.

Ὁ ὑπηρετικὸς βίος ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δὲν εἶνε βόδιος· αἱ ὑπηρεταὶ ἐκεῖ δὲν ἔχουσι τὰς εὐκολίας καὶ τὰς ἀναπαύσεις, ὧν ἀπολαύουσιν ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν. Ἀπὸ τοῦ πρώτου λυκαυγυῶς μέχρι τοῦ μεσονυκτίου παλλάκις εἶνε ἐπὶ ποδός. Ἐκεῖ τὸ ὕδωρ δὲν ἀνέρχεται εἰς τὸ μαγειρεῖον οὐδ' ὑπάρχει παλλάκις ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ οἴκου, ἀλλὰ πρέπει ν' ἀντληθῇ ἔξωθεν καὶ νὰ μετακομισθῇ ἀπὸ δημοσίου κρήνης ἢ φρέατος. Ἐκεῖ τὰ ἀσπρόρουχα θὰ πλυθῶσιν ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ οὐχὶ ὑπὸ μισθωτῆς πλυντριάς, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν τῶν ὑπηρετιῶν. Ἐκεῖ ἡ ἀκαθαρσία τῶν δαπέδων καὶ τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων εἶνε μάλλον συνεχῆς καὶ ἐπιμεμελημένη ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν τῆς οἰκοδεσποίνης. Ἐκεῖ θὰ παρεμπέσωσι καθ' ἐκάστην γίλιαι πρόσθετοι ἀσχολία σχετικαὶ πρὸς τὴν δίκαιαν τοῦ ἐπαρχικοῦ βίου.

Εἶνε δὲ πλέον ἢ ἀμφίβολον ἂν ἡ ἄπειρος Χρυσούλα θὰ ἠδουκίμει ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς κυρίας Οὐρανίας — ἥτις ἔχαιρε φήμην πολὺ παράξενος τοικοκυρᾶς — ἄνευ τῆς προστατευτικῆς συμπαθείας τοῦ Κλεισθένης.

Ἐνεθυμῆτο ἡ νεαρὰ ὑπηρετρία πῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτε τὴν εἶδεν ἐν τῷ μαγειρείῳ τῇ ἀπέτεινε λόγους πλήρεις ἀγαθότητος. Καὶ μετὰ ταῦτα, ὅτε μὴ ἐξοικειωθεῖσα ἔτι πρὸς τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας ἐκένωσέ ποτε ἀδεξίως ὀλόκληρον κυμβίον καφὲ ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, ἐκεῖνος δὲν καθυσάχεσε τὴν ὀξύχολον μητέρα του, ἥτις ἦν ἔτοιμος νὰ σφενδονήσῃ τοὺς κερανοὺς τῆς γλώσσης τῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ταλαιπώρου; Καὶ ἄλλοτε ὅτε ὁ κ. Ἐπιμενίδης δὲν εὗρε τὰ ὑποδήματά του ἐστρωμένα τὴν πρωΐαν καὶ ἐφώναζεν ὅτι ποτὲ δὲν θὰ μάθῃ τὴν τάξιν αὐτῆ ἢ ἀνάξιαν ἢ Χρυσούλα, μήπως δὲν ἤκουσε τὸν Κλεισθένη λέγοντα: νὰ μὴ ζητοῦν πολλὰ πράγματα καὶ πολὺ εἶνε καὶ αὐτὸ πού κάμναι ἔως τὴν δύο μηνῶν ὑπηρετρία; Καὶ μήπως αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν τῇ ἀπέτεινε διὰ μελιχιωτάτου τρόπου παρατηρήσεις προλαμβάνων καὶ ἐ-

πανορθῶν αὐτήν, ὅταν ἔπραττέ τι ἀδεξιῶς ἢ ἀνεπιτυχῶς; Πῶς αὐτὴ νὰ μὴ εὐγνωμονῇ δι' ὅλα ταῦτα;

Καὶ ἔτι πλέον: "Ὅταν ἐν ἀρχῇ τῆς ἀφίξεώς της, οἱ αὐθαδέεις νέοι τῆς γειτονίας ἰδόντες νέαν καὶ εὐμορφον ὑπὲρ τῆρας εἰς τὰ παρὰ θυρᾶ τοῦ κ. Ἐπιμενίδου ἐνόμισαν καλὸν νὰ τῇ ἐκφράσωσιν ὡς ἠδύνατο καλλίον τὰ πρὸς αὐτὴν αἰσθηματῶν, τίς τὴν ἀπήλλαξεν ἀπὸ τῶν φορτικῶν καὶ προπετῶν ἐξομολογήσεων; Ὁ Κλεισθένης πάλιν, ὅστις ἐπέπληξε σφοδρῶς τὸν ὑπὲρ τῆρας τοῦ ἀπέναντι οἰνοπώλου, κράζοντα: ψίτ, ψίτ! . . πρὸς τὴν ὑπὲρ τῆρας τῶν, καὶ ἔροσπισε τὸ παιδάριον τοῦ ὑποδηματοποιῦ, διότι συνέλαβεν αὐτὸ ἀποστέλλον ἀπὸ τοῦ βᾶθους τοῦ ἐργαστηρίου του φιλήματα πρὸς τὴν σαρῶνονσαν Χρυσούλαν.

Ἡσθάνετο λοιπὸν ἀπειρον τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης, τῆς ἀφοσιώσεως κεκλεισμένον ὡς εὐῶδες ἄνθος ἐν τῇ παρθερικῇ καρδίᾳ τῆς ἡ χωρική· καὶ ὅταν ἔβλεπε τὸν Πᾶνα, τὸν φίλτατον κυνηγετικὸν κύνα τοῦ Κλεισθέους, προσβλέποντα διὰ τῶν ὕγραν ὀφθαλμῶν τὸν κύριόν του καὶ εἶτα κινουῖντα τὴν οὐρὰν καὶ περιλείχοντα τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἐζήλευε τὸ πιστὸν ζῶον, ὅπερ διὰ τῶν τοιοῦτων θωπευμάτων ἠδύνατο τοῦλάχιστον νὰ δηλώσῃ πρὸς τὸν αὐθέντην αὐτοῦ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Μόνον μικρὰ τις περίοδος ὑπῆρξε καθ' ἣν ἡ Χρυσούλα δὲν ἐζήλευε πλέον τὸν πιστὸν κύνα: ὅταν ὁ Κλεισθένης ἠσθένησεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας. Τότε ἠδύνατο κ' ἐλείπει ἀπομάσσουσα τὰ δάκρυα τῆς ἀνησυχίας νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν κοιτῶνα του ἀκροποδητῆ, ἐνῶ ὁ Κλεισθένης ἔκειτο πυρέσσων ἐπὶ τῆς κλίνης, ν' ἀγρυπνῇ τὰς νύκτας μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, νὰ ἐκπληροῖ πρὸ παντός ἄλλου τὰς θελήσεις τοῦ ἀσθενοῦς, νὰ ὑφίσταται τὰς ἰδιοτροπίας αὐτοῦ, ἀκούραστος πάντοτε, πρόθυμος, προσηλοῦσα ἐπὶ τῆς ὥρας μορφῆς του βλέμματα ἀφοσιώσεως ὅπως ὁ πιστὸς Πᾶν.

θ'.

Μὴ παρεξηγήσῃ τις τὴν διαγωγὴν τοῦ Κλεισθέους! μὴ νομίσῃ ὅτι συμπαθῶς λαλῶν πρὸς τὴν Χρυσούλαν, προφυλάσσων αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῶν γονέων, προστατεύων ἀπὸ τῆς αὐθαδείας τῶν γειτόνων, ἔπραττε τοῦτο ἐλαυνόμενος ὑπὸ τοῦ κακοβούλου σκοποῦ νὰ προσελκύσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς κόρης πρὸς ἴδιον ὄφελος. Ὁ εἰκασετῆς τελειόφοιτος τῆς ἱατρικῆς ἦτο ἀνίκανος πρὸς τοιαύτην ἀτιμον ἐπιβουλήν.

Ὁ Κλεισθένης Ἐπιμενίδης ἦν πράγματι ἐνάρετος νέος. Μεθ' ὅλας τὰς εὐκαιρίας, αἵτινες ἔτυχον αὐτῷ ὅπως διαφθαρή· διότι ὡς μόνος υἱὸς εὐπόρου ἐπαρχιακῆς οἰκογενείας ἀνετρέφθη ἐναντίον ὅλων τῶν κανόνων τῆς παιδαγωγίας

καὶ ἵνα περατώσῃ τὰς γυμνασιακὰς καὶ εἶτα τὰς ἱατρικὰς αὐτοῦ σπουδὰς, ἀπεστάλη μόνος εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ πατρὸς, χορηγοῦντος αὐτῷ δραχμὰς 150 κατὰ μῆνα — ἐκτὸς τῶν χαρτονομισμάτων, ἅτινα ἀπέστελλε συχνὰ πυνκὴ ἢ μήτηρ διὰ συστημένων ἐπιστολῶν — ὁ ἀκριβὸς υἱὸς τοῦ κ. Στεφάνου δίδωσεν ἀφ' ὅλων τῶν πειρασμῶν, τὸν ἐκ φύσεως ἀκέραιον καὶ ἐντιμον χαρακτήρα του. Ἐνθουσιῶδης πρὸς πᾶν γενναῖον καὶ ὑψηλὸν αἶσθημα, ἀπέκρουε τὰ χαμερπῆ καὶ τὰ ταπεινά. Οἱ δὲ ἄλλοι νέοι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του μὴ ἐννοοῦντες οὐδὲ συμμεριζόμενοι τὰς ἰδέας του, τὸν ἔλεγον ἐμπαικτικῶς *ρομαντικὸν*, *πλατωνικὸν* καὶ *ποιητὴν*, ὅταν ἤρνεϊτο νὰ πῆρ δεύτερον ποτήριον οἴνου, ἢ κατέλειπε τὴν παρῆαν του πρὸ τοῦ μεσονυκτίου καὶ ἐπήγαγε νὰ κοιμηθῇ, διότι εἶχε τὸ πρωὶ νὰ μελετήσῃ, ἐνῶ αὐτοὶ ἔμενον ἕως τὰ ἐξημερώματα ἔξω. Ἀλλ' οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες ἀντιθέτως κρίνοντες ἐμακάριζον τὸν κ. Ἐπιμενίδην διότι ἔχει τοιοῦτον υἱόν, γενικῶς δ' ἐν ταῖς οἰκογενείαις τῆς Χαλκιδίδος ὁ Κλεισθένης ἦτο γνωστὸς οὐχὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα του ἀλλ' ὑπὸ τὸν τίτλον τὸ *καλὸ παιδί* καὶ ὅσοι εἶχον κόρας τὸν ἐλογάζον ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς πρώτους γαμβρούς.

Ὁ Κλεισθένης μίαν ἀδυναμίαν εἶχε, τὸ κυνήγιον, καὶ μόνον μίαν ἰδιοτροπίαν, νὰ μὴ ἐγγίξῃ κανεὶς τὸ δίκαννον καὶ τὰς πυριτοθήκας του. Εὐθύμως συνήθως, ὀμιλητικὸς, ἐξ ἴσου ἀφελῆς καὶ εὐμενῆς πρὸς πάντας, πράττων τὸ καλὸν ὅπου ἠδύνατο, πολλῶν διηκούλυε τὰς ὑποθέσεις ἐν ταῖς μετὰ τοῦ πατρὸς του δοσοληψίας διὰ τῆς ἐπιροῆς, ἦν μόνος ἐζήσκει ἐπ' αὐτοῦ.

Τοιοῦτος ὢν ὁ Κλεισθένης οὐ μόνον δὲν εἶχε κατὰ νοῦν κακοὺς σκοποὺς προστατεύων ἐξ εὐλικρινοῦς συμπαθείας τὴν Χρυσούλαν, ἀλλ' ἔσως καὶ θὰ περιώριζε τὴν ἐκδήλωσιν τῆς συμπαθείας του ταύτης, ἐὰν προέβλεπε τὰ μοιραῖα αἰσθηματῶν, ἅτινα θὰ παρήγεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς ἀπλῆς κόρης.

Εἶνε δ' ἀμφίβουλον ἂν θὰ ἐμάντεῦ ποτε τὸν κρύφιον ἔρωτα τῆς χωρικῆς, ἂν ἔκτακτός τις περίστασις δὲν ἐβούθῃ πρὸς τοῦτο.

Ἐσπέραν τινὰ ἐνῶ ἐγευματιζόν καὶ ἡ Χρυσούλα ἴστατο μ' ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας ἀναμένουσα ν' ἀλλάξῃ τὰ πινάκια, ὁ Κλεισθένης εἶπε πρὸς τὸν πατέρα του:

— Εἶχα ἀλήθεια γράμμα σήμερα ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας, ἀπὸ τὸν Γιάγκο· μοῦ γράφει ὅτι ἐν τὸς τριῶν μηνῶν πρέπει νὰ εἶμαι ἐκεῖ διὰ νὰ δώσωμεν γραπτὰς ἐξετάσεις.

Συγχρόνως ἔτεινε τὸ ποτήριόν του πρὸς τὴν Χρυσούλαν ζητῶν ὕδωρ. Ὑψώσεν ἀνεπαίσθητως τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν μορφήν αὐτῆς καὶ τὴν εἶδεν ὠχροτάτην· αἱ χεῖρες αὐτῆς κρα-

τοῦσαι τὴν λάγνηνον ἔτρεμον. Ὁ νέος ὑπέθεσεν ὅτι εἶνε ἴσως ἀσθενής.

— Τί ἔχεις, Χρυσούλα; ἠρώτησε μελιχίως.

— Τίποτε, ἐψιθύρισε κάτω νεύουσα καὶ ἐρυθρίωσα ἡ κόρη.

— Μὴν εἶσαι ἄρρωστη; Νὰ ἰδῶ. . . καὶ ὁ σπουδαστής τῆς ἰατρικῆς ἔτεινε τοὺς δακτύλους πρὸς τὸν βραχίονά της. Ἄλλ' ἐκεῖνη ἀπεσπίαθη συγκεχυμένη καὶ ἔφυγεν.

Οἱ ἄλλοι δὲν ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὸν παράδοξον τρόπον τῆς ὑπηρετρίας, ἀλλ' ὁ Κλεισθένης ἐξέπλάγη, σχεδὸν δυσηρεστήθη.

Ἡ Χρυσούλα δὲν ἐφάνη πλέον' ὅτε δὲ μετὰ τὸ γεῦμα ὁ νέος κατὰ τὸ σῦνηθες κατέβη εἰς τὸ μαγειρεῖον ἵνα δώσῃ τροφὴν εἰς τὸν Πᾶνα, εὔρε τρώγουσαν μόνην τὴν Στματικὴν.

— Καὶ ἡ Χρυσούλα ποῦ εἶνε; ἠρώτησε.

— Ὡς τὴν ἀμερὴ της εἶν' ἀνήμπορη καὶ κλιαί'.

Τὸ δωμάτιον τῆς Χρυσούλας ἦτο, ὡς εἶπον, μικρὰ ἀποθήκη κειμένη παρὰ τῷ μαγειρεῖω· ὁ Κλεισθένης ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἡμίκλειστον θύραν καὶ εἶδε τὴν Χρυσούλαν κεκλιμένην καὶ κλαιούσαν ἐπὶ τοῦ προσκεφάλου της.

— Χρυσούλα, εἶπε συμπαθῶς, τί ἔχεις; Σοῦ ἔκανε καεῖς τίποτε;

Ἄνγειρε τότε ἐκεῖνη βιαίως τὴν ξανθὴν κεφαλὴν καὶ προσηλοῦσα ἐπ' αὐτοῦ δακρύβρεκτον βλέμμα ἐψιθύρισε:

— Εἶμαι δυστυχισμένη!

— Δυστυχισμένη! γιατί;

— Γιατί; γιατί θὰ φύγῃς, θὰ οὐγῃς! Καὶ ἔκρυψε πάλιν τὴν ὄψιν αὐτῆς ὀλοοῦσα.

Ὅπως εἰς τὴν πνοὴν βιαίου ἀνέμου ἡ κεκλεισμένη κάλυξ τῆς ῥόδου διὰ μιᾶς σχάζεται καὶ διανοίγονται ὀλόδροσα τὰ πέταλλα τοῦ ῥόδου καὶ ὑπεκφεύγει γλυκεῖα καὶ βαλσαμώδης ἡ τοῦ ἀνθους ἀναπνοή — οὕτως ἐπὶ τῇ αἰφνιδίῳ ἰδέᾳ τοῦ χωρισμοῦ ἐσχάσθη αἴφνης καὶ ἠνεώχθη τρυφερὰ καὶ μυροβόλος ἡ κάλυξ τοῦ ἔρωτος ἡ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον κεκλεισμένη ἐν τῇ παρθενικῇ καρδίᾳ τῆς χωρικῆς!

Δὲν εἶπεν ἡ δύο λέξεις μόνον ἀπλᾶς, κοινοτάτας ἐν τῇ γραφῇ, ἀλλ' ἦτο τοιαύτη ἡ ἔκφρασις τῆς φωνῆς καὶ τῆς μορφῆς της, ὥστε ἀπεκαλύφθη, ἐπροδύθη αὐτοστιγμαί. Ἐμβρόντητος, χωρὶς ν' ἀποτεινῇ λόγον ὁ Κλεισθένης ὀπισθοχώρησε καὶ ἀνελθὼν μηχανικῶς ὡς μεθύων τὴν κλίμακα ὑπῆγε καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Τὸ πρῶτον αἰσθημα ὅπερ αἰσθάνεται πᾶς ἄνθρωπος ἅμα ὡς μάθη ὅτι ἀγαπᾶται, εἶνε ἡ ἐνδόμυχος χαρὰ, ἡ αὐτάρεσκος ἰκανοποίησις. Ἄλλ' ὁ Κλεισθένης ἠσθάνθη μόνον ἐπὶ στιγμὴν τὴν χαρὰν ταύτην· εὐθὺς ὑψώθη ὑπὲρ αὐτὴν βαρεῖα καὶ ἐπιβλητικὴ ἡ φωνὴ τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος.

Ἴσως ἦτο σκληρὰ ἡ ἀπόφασις, ἦν ἐλάμβανε μετ' ὀλίγον ὁ νεαρὸς σπουδαστής, ἀλλὰ τί ἠδύνατο νὰ πράξῃ; Ν' ἀπατήσῃ διὰ ψευδῶν λόγων καὶ ὑποσχέσεων ἀσθενῆ κόρην εὐρισκομένην ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἰδίου οἴκου καὶ ἐπωφελούμενος τοῦ ἀγνοῦ αἰσθημάτων, ὅπερ ἐνέπνευσεν ὄλωσ ἀκουσίως εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆς νὰ τὴν κυλίσῃ αὐτὸς εἰς τὸν βόρβορον ὡς ὁ τελευταῖος οὐτιδανός; Θὰ προὔτιμα μᾶλλον νὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν διὰ τοῦ κυνηγετικοῦ του ὄπλου, ὅπερ ἐρέματο ἐκεῖ εἰς τὸν τοίχον. Ν' ἀφίση πάλιν αὐτὴν οὕτω βαυκαλωμένην ὑπὸ τοῦ αἰσθηματος; Δὲν ἦτο ἔντιμον, ἠδύνατο δὲ νὰ ἐπιφέρῃ καὶ οὕτω τὴν ἀπώλειαν τῆς κόρης.

Ὁ Κλεισθένης ὡς ἀληθῆς ἐπιστήμων ἔκρινεν ὅτι ὁ ἔρωσ εἶνε ἐκ τῶν ἀσθενειῶν ἐκεινων, αἵτινες θεραπεύονται οὐχὶ ὑπὸ τῆς νοσολογίας, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τῆς χειρουργικῆς διὰ τολμηρᾶς τινος καὶ ἀποφασιστικῆς ἐγχειρήσεως — ἡ ἐγχειρήσις ἐν τῷ ἔρωτι εἶνε ὁ χωρισμός.

Ἡ Χρυσούλα ἀποχωριζομένη αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέφουσα εἰς τὸ χωρίον της ἠδύνατο ἴσως ἐν μέσῳ τῆς ζωογόνου φύσεως νὰ θεραπευθῇ καὶ νὰ τὸν λησμονήσῃ, ἂν τὸ πάθημα αὐτῆς δὲν εἶχε προχωρήσῃ πολὺ. Ἄλλ' ἠδύνατο καὶ ν' ἀποθάνῃ — ὁ Κλεισθένης εἶχε τὴν ἰδέαν ὅτι ἀποθνήσκει τις ἐξ ἀτυχῶς ἔρωτος — ἂν ἦτο πολὺ ἀργὰ καὶ τὸ νόσημα εἶχε δηλητηριάσῃ ἤδη τὴν ὑπαρξίν της. Ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ταύτῃ ὁ ἀτυχῆς νέος ἠσθάνετο ἐκ προοιμίου τὰς τύψεις τοῦ συνειδότης καὶ κατηρᾶτο τὴν τύχην, ἥτις ἀπέσπασε τὴν κόρην ἀπὸ τῶν χλοερῶν βουνῶν της ἵνα φέρῃ καὶ ρίψῃ αὐτὴν πρὸ τῶν ποδῶν του. Ἄλλὰ καὶ ἂν τοῦτο ἦτο πεπωμένον μὴ δὲν θὰ ἦτο ὀλιγώτερον ἔνοχος αὐτὸς ἂν ἀπέστελλε τὴν ταλαίπωρον κόρην ν' ἀποθάνῃ ἀγνή ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πετεσῶν καὶ τῶν πλατάνων της, ἢ ἂν τὴν ἔσυρεν ἀνευ τιμῆς καὶ ζωῆς εἰς τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην τῶν νοσοκομείων;

Τί ἄλλο ἠδύνατο νὰ πράξῃ; νὰ τὴν νυμφευθῇ; Ἄλλὰ παρῆλθε πλέον ἀνεπιςρεπτεῖ ὁ εὐτυχῆς καιρὸς καθ' ὃν τὰ βασιλόπουλα ἐνυμφεύοντο βοσκοπούλας. Ἀνέπτυξε ὅλην τὴν πειστικότητά τῆς εὐγλωττίας του δις καὶ τρίς ἵνα πείσῃ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ ὅτι ἡ Χρυσούλα ἔπρεπε ν' ἀποσταλῇ εἰς τὸ χωρίον της. Ἡ κυρία Οὐρανία ἦτο ἤδη τόσον εὐχαριστημένη ἐκ τῆς προθυμίας, ἐκ τῆς ἰκανότητος καὶ τῆς ἀγαθῆς φύσεως τῆς χωρικῆς! Ὁ κ. Ἐπιμενίδης ἦτο τόσον εὐχαριστημένος διότι ἀπηλλάγη τέλος ἀπὸ τὰς αἰωνίους γρίβας τῆς συζύγου του! Ἄλλὰ καὶ ὁ Κλεισθένης ἐπέμενε τόσον ὅτι ἡ κόρη πάσχει, ὅτι χωρικὴ συνειθισμένη εἰς τὸν ἀέρα τῶν βουνῶν δὲν δύναται νὰ ζῆσῃ ἐν τῇ πόλει, ὅτι θ' ἀρρωστήσῃ, ὅτι θὰ τὴν σκοτώσουν ἂν τὴν κρατήσουν ἐπὶ πλέον μακρὰν τοῦ χωρίου της· καὶ ὑπεστή-

ριζε τὰ ἐπιχειρήματά του διὰ παραδειγμάτων και ἀξιωματῶν εἰλημμένων ἐκ τῆς ἐπιστήμης, ἅτινα ἐπεκύρου και ἡ ὁλονὸν αὐξουσα ὠχρότης τῆς Χρυσούλας, ὥστε πρῶτος ὁ κ. Ἐπιμενίδης εἶπεν :

— Ἄν εἶνε δὲ ἔτσι πού λέει ἐγὼ δὲν τῶχω σκοπὸ νὰ πεθάνῃ τὸ κορίτσι και νᾶχω και τὸ κρῖμα ἔστην ψυχὴ μου. Ἄς πάῃ και δὲν χάθηκε πάλι ὁ κόσμος γιὰ δούλα.

Ἡ μήτηρ ἐπέστησε δυσκολώτερον, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπέστησε.

Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ ἀπελπισία τῆς Χρυσούλας, ὅταν ἡ κυρία Οὐρανία ἀνήγγειλε πρὸς αὐτὴν ὅτι τὴν βλέπει ὠχρὰν, πάσχουσαν, και φοβουμένη μήπως ἀσθενήσῃ ἀπεφάσισε νὰ τὴν στείλῃ πάλιν εἰς τὸ Καστρί. Ἄνελύθη εἰς δάκρυα ὁμνύουσα ὅτι δὲν ἔχει τίποτε, ὅτι εἶνε καλά, πολὺ καλά... Ἄλλ' ὅταν ὁ Κλεισθένης διὰ τῆς γλυκείας φωνῆς του τῇ εἶπεν ἐπιτακτικῶς :

— Χρυσούλα, γιὰ τὸ καλὸ σου πρέπει νὰ πᾶς ἔς τὸ χωριό!

προσήλωσεν ἐπ' αὐτοῦ τοὺς μεγάλους γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς της και ὡς νὰ ἐνόησεν ὁρμηφύτως τὴν βαθύτητα τῶν λόγων του ἐκείνων δὲν ἀντέτεινε πλέον.

Μίαν πρωίαν τοῦ Μαρτίου γέρον ἀγωγιᾶτης ἐξ Ἑλληνικῶν ἔφερον ἐπὶ τοῦ ἡμιόνου του τὴν Χρυσούλαν ἀπὸ Χαλκίδος εἰς Ἐηροχώριον και ἐκείθεν εἰς Καστρί.

1.

Τρία ἔτη παρῆλθον ἔκτοτε.—Ὁ Κλεισθένης ἀριστεύσας κατὰ τὰς θεωρητικὰς και πρακτικὰς ἐξετάσεις του ἐπανῆλθε τέλειος ἰατρός πρὸς χαρὰν τῶν γονέων, οἵτινες ἐώρτασαν τὴν ἐπ' αὐτοῦ του διὰ λαμπροῦ γέυματος, ἐν ᾧ παρεκάθησαν οἱ ὑπάλληλοι και πάντες οἱ ἐξέχοντες οἰκοκυραῖοι τῆς ἐπαρχιακῆς ταύτης πόλεως. Περιελαλήθη δὲ ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν πᾶσαν ἡ πολυτέλεια τοῦ γέυματος τούτου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ κυρία Οὐρανία εἶχε κατασκευάσῃ τὴν ὠραιότεραν της κοτόπηττα και εἶχε φιλοτεχνήσῃ τὸν θαυμασιώτερον *challah* της.

Ὁ Κλεισθένης μίαν μόνον ἡσθάνθη λύπην ἐπανελθὼν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον δὲν εὖρε πλέον τὸν φίλτατον κύνα του, τὸν Πᾶνα. Τὸ πιστὸν ζῶον εἶχεν ἀποθάνῃ ἐκ τῆς λύπης ἔκτοτε ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ αὐθέντου του, ἀρνηθὲν ἐπιμόνως νὰ φάγῃ ἐπὶ δέκα ἡμέρας. Εἶχον δ' ἀποσιωπήσῃ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τὴν εἰδησιὴν ταύτην γνωρίζοντες πόσον θὰ τὸν ἐλύπει.

Ὁλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν του ὁ κ. Ἐπιμενίδης εἶπε πρὸς τὸν υἱὸν του :

— Αἱ, Κλεισθένη μου, τὰ βάσανα τῆς σπουδῆς ἐτελειώσαν τώρα εἶσαι πλεῖσθ ἡσυχος και ἀνεξάρτητος. Ἐγὼ γῆρασα εἶνε καιρὸς νὰ πάρῃς και σὺ ἀπάνω σου τὴν φροντίδα τῶν κτημάτων. Και γιὰ νὰ ξεκουρασθῆς και γιὰ ν' ἀναπνεύσῃς καθαρὸν ἀέρα νὰ πᾶς ἴσα μετὰ τὸ Καστρί νὰ ἰδῆς μιὰ ματιὰ τί γίνονται ἡ δουλειαίς μας. Θὰ χορτάσης και κυνήγι ἐκεῖ ἔχει λαγούς και τρυγόνια ὅσα θέλεις.

Ὁ Κλεισθένης ἀπεδέξατο εὐχαρίστως τὴν πρότασιν τοῦ πατρὸς και διὰ τῆς πρώτης εὐκαιρίας ἀνεχώρησεν εἰς Ὠρεοὺς. Τὴν δὲ ἐσπερὰν ἐνὸς Σαββάτου τοῦ Ἰουλίου ὁ νεαρὸς ἰδιοκτήτης κατήρχετο τοῦ λευκοῦ του ἵππου πλησίον τῶν ἀλωνίων τοῦ Καστρίου.

Ἦτο ἤδη σχεδὸν νύξ· ἐν τοῖς ἀλωνίοις ἔμεινον μόνον ὀλίγοι ἄνδρες φυλάττοντες ἢ μετακινούντες τὰ δεμάτια τῶν σταχυῶν, ἅτινα εἶχον ἀθροίσῃ ἐκεῖ εἰς σωροὺς ποικίλων σχημάτων ὅπως ξηρανθῶσι. Αἱ γυναῖκες εἶχον ἐπανέλθῃ εἰς τὸν οἶκον ἵνα φροντίσωσι περὶ τοῦ δειπνοῦ ἔλαμπον δ' ἀνημμένοι οἱ πλεῖστοι κλιβανοὶ τοῦ χωρίου.

Οὐδεὶς ἐκ τῶν χωρικῶν ἐγνώριζε τὴν μέλλουσαν ἀφίξιν τοῦ ἀφεντικοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ ἐγνωσμένῃ φιλοξενίᾳ, ὁ πρῶτος ἰδὼν ξένον κατερχόμενον τοῦ ἵππου, ἔσπευσε πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ. Ἦτο δὲ οὗτος ῥωμαλέος χωρικός περὶ τοῦ τριακοντούτης, ἔχων εὐγενῆ και εὐθυμον τὴν μορφήν. Χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ ξένου ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα :

— Καλῶς ὦρισες ! εἶπε.

— Καλῶς σὰς βρήκα !

— Και ποῦθε μετὰ τὸ καλὸ ;

— Δὲν με γνωρίζεις, βέβαια !

— Αἱμ, πού νὰ σὲ γνωρίσω ;

— Εἶμαι ὁ Κλεισθένης ὁ γυιὸς τοῦ ἀφεντικοῦ σὰς.

— Ὁ χαζός ! και νὰ μὴν τὸ νοιώσω ! . . . Αἱμ, πῶς ἔτσι ἀξαφνα, ἀξαφνα μὰς ἦρθες ἀφεντικό. Νὰ μὴ μὰς παραγγείλῃς κἂν νὰ ψήσουμε κανένα κατσίκι ! . . .

— Ἐχομε καιρὸ νὰ ψήσωμε τὸ κατσίκι αὐριο μεθαύριο, τώρα μόνον νὰ ξεκουρασθῶ θέλω.

— Ἀφεντικό, ἂν καταδέχῃσαι τὸ φτωχικὸ μας . . .

— Και θέλει ῥώτημα ; . . .

Ὁ χωρικός ἔσυρεν ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ τὸν ἵππον, ἐνῶ παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ ἐβάδιζεν ὁ Κλεισθένης κρατῶν ἀνὰ χεῖρας τὸν πῖλον και ἀπομάσων τὸ καθίδρον μετώπον. Μετ' ὀλίγα βήματα ἔφθασαν εἰς λευκὸν οἰκίσκον παρὰ τῇ θύρᾳ τοῦ ὁποίου νεκρὰ χωρικὴ καθήμενη ἔνηθεν ὑπὸ τὴν λάμπην τῶν ἐν τῷ κλιβάνῳ καιομένων κωνοφόρων ξύλων, ἐνῶ ἀντικρὺ γέρον ἔχων τὴν κεφαλὴν ἐν πένθει χηρείας δεδεμένην διὰ μαύρου μαντηλίου ἐχόρευεν ἐπὶ τῶν γονάτων κορασίδα

μή συμπληρώσασαν ἔτι τὸ ἔτος, ἦτις μόλις ἐφέλλιξε τὴν λέξιν :

— Παππού ! Παππού !

Ἡ δὲ ἐργαζομένη γυνὴ στρέφουσα ἀενάως τοὺς γλυκεῖς γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ νήπιον ἐγέλα φιλοστόργως.

Δύο ἄρρενα παίζοντα ἐκυλίωντο ἐπὶ τοῦ χώματος.

— Σταυράκη ! εἶπε πρὸς τὸ ἕτερον τῶν παιδίων ὁ χωρικός, παρ' τῆλογο καὶ δεσ' τὸ 'εἰς τὴν σκαμνιά!.. Αἶ, γυναῖκα ! πατέρα ! ἔχομε μουσαφίρη... τὸν γιὸ ταφεντιοῦ.

Ἡ χωρική ἀφῆκε τὴν ἡλακάτην καὶ ἀνετινάχθη ἡ λάμψις τῆς πυρᾶς προσέπεσεν ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῆς :

— Χρυσούλα ! ἀνέκραξεν ὁ Κλεισθένης ἀγνωρίζων τὴν παλαιὰν ὑπηρέτριάν των.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Χρυσούλα τὸν εἶχεν ἀγνωρίσῃ καὶ σπεύσασα ἤρπασε καὶ ἐφίλει θερμῶς τὴν χεῖρά του. Ὁ Κλεισθένης ἤκουσεν ἤδη τὸν νέον χωρικὸν καλοῦντα τὴν Χρυσούλαν γυναῖκα του, εἶδε τὸ βρέφος, ὅπερ ἐκράτει ὁ μπάρμπα Μήτρος ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ κατενόησεν ὅλα τὰ αἰσθήματα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης, ἅτινα ἐκρυσπτον τὰ φιλήματα ἐκεῖνα τῆς χωρικής.

Μετ' ὀλίγον ἔμαθεν ὅτι ἡ μητρικὰ τῆς Χρυσούλας εἶχεν ἀποθάνῃ πρὸ δύο ἐτῶν καὶ ἡμίσεος καὶ ὅτι ἡ Χρυσούλα νυμφευθεῖσα τὸν Σταθὴν Ἀνέστη «ἐνα ἀξιο παιδί ἀπ' τὸ χωριόν», ἔζη τέλος βίον ἡσυχον καὶ εὐδαίμονα ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς οἴκῳ, ἀποκτίσασα δὲ μικρὰν κόρην, ἀνέτρεφεν ἔτι μετὰ μητρικῆς στοργῆς καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς τὸν Σταυράκην καὶ τὸν Ἀντώνην, λησμονήσασα ἐντελῶς ὅλας τὰς ταλαιπωρίας, ἃς ὑπέστη αὐτὴ παρὰ τῆς κακῆς μητροῦ των.

Ὅτε ὁ Κλεισθένης ἐκάθησε σταυροποδητὶ παρὰ τὴν χαμηλὴν τράπεζαν τοῦ μπάρμπα Μήτρου καὶ ἡ Χρυσούλα περιχαρῶς γελῶσα προσέφερεν εἰς αὐτὸν κατὰ τὸ εἰωθὸς τὸ παγοῦρι τῆς ῥακῆς, ὁ νέος προπίνων εἰς ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν τοῦ φιλοξενούντος οἴκου ἠσθάνθη ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ ἀπαραμιλλῶς εὐάρεστον συναίσθημα, ὅτι καὶ αὐτὸς εἶχε συντελέσῃ εἰς πλήρωσιν τῆς εὐδαιμονίας ἐκεῖνης !

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Πενταετῆς παιδίσκη ἐπεπλήττετο ὑπὸ τῆς μητροῦ τῆς διὰ σφάλμα αὐτῆς.

— Μάλιστα, κυρία, ἔλεγεν ἡ μήτηρ αὐστηρά, ἦταν πολὺ κακὸ αὐτὸ ποῦ ἔκαμες ! Καὶ γὰρ τιμωρία σου θὰ τὸ πῶ εἰς ὅλους ὅσους γνωρίζουμε, νὰ σὲ μάθουν τί ἀνόητη εἶσαι !

Ἡ μικρὰ μένει ἐπὶ στιγμὴν ἀναυδος καὶ σκεπτικὴ, εἶτα μετὰ ἤθους ἀδιαφόρου.

— Μπὰ, καὶ τί μὲ τοῦτο ; ἐκεῖνοι ποῦ δὲν γνωρίζουμε εἶνε πολὺ περισσότεροι !

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Τὰ μάλλον δυσφόρητα τῶν δυστυχημάτων εἶνε ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὅποια δὲν δυνάμεθα νὰ αἰτιαθῶμεν οὐδέν. Τούτου ἕνεκα ἐπενοήσαμεν τὴν Τύχην, εἶδος δυνάμεως πολέμιας καὶ ἐπιβούλου ἡμῖν, ἥτις μόνον ἔργον ἔχει νὰ ταράττῃ τὸν βίον ἡμῶν καὶ ἣν ἔχομεν τὴν παρηγορίαν νὰ καταρώμεθα ἐν ἐλλείψει τοῦ ἄλλου αἰτίου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ποία εἶνε ἡ χώρα ἡ σχετικῶς ἔχουσα τοὺς πλείστους δικηγόρους ; — Κατὰ τινὰ στατιστικὴν ἡ Οὐγγαρία ἐπὶ πληθυσμοῦ 15,600,000 ἀριθμεῖ 4,600 δικηγόρους, ἐνῶ ἡ Γαλλία ἔχει ἐν ὅλῳ μόνον 2,251 καὶ ἡ Πρωσσία 2,161 ἐπομένως αἱ δύο αὗται χώραι ὁμοῦ δὲν ἔχουσι τόσους δικηγόρους, ὅσους ἡ Οὐγγαρία μόνη. Μόνον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτῆς Βουδαπέστη ἀριθμοῦνται 680.

Ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τοῦ 1879 εἶχε τότε δικηγόρους 1690 ἐν μόνῳ τῷ παλαιῷ βασιλείῳ, ἦτοι ἐπὶ 1,679,470 κατοίκων ἐπομένως εἶνε ἡ χώρα ἡ σχετικῶς ἔχουσα κατὰ πολὺ πλείονας δικηγόρους ἢ αἱ προειρημένα· διότι ἐνῶ ἐν Οὐγγαρίᾳ ἀναλογεῖ 1 δικηγόρος ἐπὶ 4,000 κατοίκων ὡς ἔγγιστα, ἡ μακαρία Ἑλλὰς ἔχει 1 θεμιστοπόλον ἐφ' ἐκάστης χιλιάδος κατοίκων αὐτῆς. Ὄντως μακαρία χώρα, ἐν ἣ τόσος ἀριθμὸς ἀνθρώπων μόνην φροντίδα ἔχουσι τὴν ἐπικράτησιν τῆς δικαιοσύνης !

Γυναῖκες ἐκλογεῖς. — Τὸ νομοθετικὸν σῶμα τῆς Οὐασιγκτῶνος, μιᾶς τῶν πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικανικῆς Ὁμοσπονδίας διὰ ψήφων 14 κατὰ 7 ἐψήφισε νόμον χορηγοῦντα εἰς τὰς γυναῖκας τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς πολιτείας ταύτης. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐνεποίησε ζωηροτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς κατοίκους.

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τῆς 1 Ἰανουαρίου 1883 ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰαπωνίας συνέκειτο ἐκ 36,700,110 κατοίκων. Ἡ μεγίστη τοῦ νησιωτικοῦ τούτου Κράτους πόλις εἶνε ἡ Ὄσάκα ἔχουσα 1,222,333 κατοίκους, ἐνῶ ἡ Τόκιο, ἡ ταῖς Εὐρωπαϊκῶν γνωστωτέρα πόλις ἔχει μόνον 987,887 κατοίκους.